Posamezni izvod 30 grošev, mesečna naročnina 1 šiling

SLOVENSKI vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:

STAVKA V TRSTU PRED OBLIČJEM...
PO NAŠI ZEMLJI
OTROK JOČE
NOVA BOLGARIJA
SLOV. ZADRUŽNIŠTVO
SLOVENSKIM ŽENAM

LETNIK I. DUNAJ, V PETEK 19. VII. 1946 ŠTEV. 6

Lepe besede

Trda izkušnja izuči človeka, da razlikuje med lepimi besedami in stvarnostjo. Pravda za pravice slovenskega naroda se vleče že stoletja. Vsakdo nam je »dajal« kulturne pravice in obljubljal gospodarske. O političnih pravicah pa smo do nedavnega le sanjali. In čemu sanjati. Govorili smo: Slovenci smo mal narod, zvesto služimo vsakemu gospodarju. Če nam včasih odreže premajhen kos kruha, nas hitro potolaži z večjim kosom »kulturnih pravic«. Kolikorkrat smo ugriznili v ta »kulturni« kruh, tolikokrat smo bili razočarani. Dokler se nismo jasno zavedli, da slovenski narod ne more živeti od miloščine, temveč mora zahtevati pravice, ki mu kot narodu gredo. Zahteval ni samo kulturnih pravic in povrhu še gospodarskih svoboščin, temveč tudi politične in svojo narodno samostojnost. Ni je dobil, pač pa si jo je priboril. In zato jo danes večina slovenskega naroda tudi ima.

Ista resnica še vedno velja za nas, koroške Slovence. Kadar koli so hoteli rešiti »koroško vprašanje«, vedno so nam velikodušno poklanjali »kulturne pravice«. Kadar so bili dovolj močni, da so lahko udarili ob mizo, so nam še te več ali manj prirezali. Obljuba o kulturni avtonomiji je bila vedno lepa beseda, s katero so božali koroške Slovence in slepili javnost.

Danes nam nekateri ljudje spet govorijo o »kulturni avtonomiji«. Dobesedno se glasi obljuba takole: »Slovenci so samostojni v vseh kulturnih vprašanjih, dočim v gospodarskih ukrepajo skupno z Nemci.« Toda to je še premalo. »Če voditelju gospodarske organizacije manjkajo »n e k a t e r e« lastnosti, tedaj se morajo izvršiti nadomestne volitve, v primeru, da je to s l o v e n s k i zastopnik.« To se pravi z drugimi besedami, da Slovenci ne bi smeli imeti svoje gospodarske samostojnosti.

Kako je bilo s kulturno avtonomijo v preteklosti? Spomnimo se na l. 1927, ko so se vodila pogajanja za slovensko kulturno avtonomijo. Takrat so nam dejali: »Dvojezične šole naj ostanejo, Slovenci pa si naj na svoje stroške zgradijo slovenske šole.« »Südmarka« je dajala občinam denarna posojila za gradnjo šol s pogojem, da se na njih ne sme poučevati v slovenskem jeziku in duhu. Podpore so dobivale samo nemške kulturne ustanove. Veleposestva so imeli v rokah nemški bogataši. Slovenski najemnik je moral zatajiti svoj rod, če je hotel še nadalje obdelovati njive. Prav tako se je godilo slovenskemu delavstvu po tovarnah, ki so bile večinoma vse v nemških rokah.

Kulturnih pravic ne moremo imeti, ako nimamo tudi gospodarskih. Zakaj si laste gospodarske pravice? Ljudstvo je lahko samostojno, kadar je v svoji hiši sam svoj gospodar. Odvisnega ga napraviš, kadar mu daješ kruh. Naše ljudstvo na Koroškem je bilo iz dneva v dan bolj odvisno od nemškega kapitala. Moralo je zatajiti svoj jezik, se odreči svojih političnih pravic in delati to, kar mu je narekoval tisti, ki mu je rezal kruh. Kolonialni narodi so izgubljali svojo samostojnost, čimbolj so postajali odvisni od tujega kapitala. Ko so izgubili svojo gospodarsko samostojnost, so izgubili tudi politično. Prenehali so obstojati kot svobodni narodi. Tujec je postopal z njimi, kakor je hotel, jih zatiral in izkoriščal. Spoznali so, da lahko dosežejo svoje kulturne, gospodarske in politične pravice le v popolni samostojnosti. Zato je danes kolonialne narode zajela odločna borba za osvoboditev.

Kdor hoče dobro koroškim Slovencem, ta ne sme ponavljati stare politike »kulturne avtonomije«. Kam je vodila in vodi taka politika? V izgubo gospodarske samostojnosti in s tem tudi politične. Tako je ljudstvu zlomljena hrbtenica. Dovoljevali mu bodo toliko kulturne samostojnosti, kolikor se jim bo zdelo primerno. Ljudstvo samo pa bo postalo odvisno od tujega kapitala, počasi bo podleglo in se spojilo s tujim narodom. To je neizogibna pot raznarodovanja in narodove smrti.

Nekdo bo dejal: »Vse prav, toda če bomo zahtevali več, tedaj nam ne dado niti »kulturnih pravic«.

Isto vprašanje so postavljali slovenski omahljivci v prejšnjih letih. Po »anšlusu« smo koroški Slovenci glasovali z »ja«, da bi dokazali novi vladi svojo lojalnost. Hoteli smo s tem omiliti nasilnosti, s katerimi so nam grozili nacisti. Toda niti ena solza, niti ena sama kaplja krvi ni bila zato prelita manj! Maier-Kaibitsch je svoj peklenski načrt izvajal z železno doslednostjo. Šele junaška Rdeča armada je preprečila popolno izselitev, slovenski partizani pa to, da bi se Nemci naseljevali po praznih slovenskih domovih. Ali bi imel večji del slovenskega naroda danes še svojo samostojnost, če bi se v preteklosti zadovoljil le s kulturnimi pravicami? Poglejmo junaške Primorce! Niti reakcionarne spletke, niti fašistični teror jih ne moreta oplašiti v njihovi pravični borbi. Mislimo, da ni pravega demokrata na svetu, ki ne bi veroval, da bodo Primorci dosegli svoje pravice.

Ali se zaveda tisti, ki se boji zahtevati, kakšna usoda bi nas zadela tedaj? Zapadli bi v malodušje in brezbrižnost. Vseeno nam bi postalo, ali smo Slovenci ali kaj drugega, ali si svojo usodo krojimo sami ali nam jo drugi. Naše vrste bi se drobile. Vsakdo bi počenjal z nami, kakor bi se mu zljubilo, oziroma to, kar je bil in bo njegov namen. Kdo se bo potem spomnil, da je še nekje na svetu krivica, ki jo je treba popraviti. Mi moramo biti tisti, ki ne smemo dopustiti, da bi zaspala vest sveta. Buditi jo moramo, obenem pa tudi dokazati, da smo vredni, da se demokratični svet bori za naše pravice.

S trdnim zaupanjem moramo zreti v bodočnost. Doseči moramo, da bodo vsi znali razlikovati med »lepimi besedami« in stvarnostjo, med obljubami in prikritimi nameni. Ne bojmo se pogledati resnici v obraz. Recimo z Dantonom: »Plat zvona ni znamenje za zmedo, ampak za napad na sovražnika!«

Vprašanje Nemčije in Avstrije preloženo

Med zadnjimi vprašanji so zunanji ministri obravnavali problem Nemčije in Avstrije.

O Nemčiji so podali posamezni zunanji ministri razne izjave, kako si predstavljajo rešitev tega težavnega problema. M o l o t o v je zastopal mnenje, da se Nemčija ne sme uničiti ali razkosati ali pa spremeniti v agrarno državo, temveč bo treba iz nje napraviti resnično demokratično in miroljubno državo, ki bo imela poleg poljedelstva tudi svojo industrijo in svojo zunanjo trgovino. Treba pa je Nemčiji vzeti gospodarske in vojaške osnove, da ne bo več sposobna za napad. V ta namen bi bilo potrebno, da ostane Nemčija najmanj 40 let pod nadzorstvom zaveznikov. Za varnost narodov je nujno potrebno, da se Nemčija razoroži in demilitarizira, obenem pa uniči njen vojni potencial.

Za Avstrijo je Molotov predložil načrt, ki je v glavnem obsegal sledeče pogoje: Zavezniki naj povečajo polnomočja avstrijske vlade in naj ji pomagajo uničiti ostanke Hitlerjevega fašizma. Obenem naj pospešijo ločitev Avstrije od Nemčije in naj pomagajo pri utrditvi demokratičnega reda v Avstriji.

Druga točka opozarja na okolnost, da je v zapadnih delih Avstrije 437.000 tujcev, tako imenovane »prestavljene osebe« iz vrst jugoslovanskih četnikov, ustašev, madžarskih fašistov in fašističnih vojakov Andersove armade, ruskih in ukrajinskih belogardistov in Vlasovih izdajalcev, ki so se vsi borili na strani Nemčije proti zaveznikom. Ta okolnost resno ograža ne samo notranjo varnost demokratične Avstrije, ampak pomeni tudi nevarnost za sosednje demokratične države. Zato je sovjetska delegacija mnenja, naj svet zunanjih ministrov sklene, da se takoj odpravijo omenjeni tujci iz Avstrije.

Tretja točka ugotavlja, da bi šele izpolnitev gornjih pogojev tvorila podlago za to, da se dajo avstrijski vladi suverene pravice in vzpostavi popolna neodvisnost Avstrije, kar je glavna želja zaveznikov v pogledu Avstrije.

Četrta točka Molotovega predloga priporoča, naj bi se začelo delati na osnutku mirovne pogodbe z Avstrijo, čim bodo dokončno sestavljene mirovne pogodbe za nekdanje nemške satelitske države. Pri tem sovjetska delegacija poudarja, da je za zaveznike posebno važno, kaj je bilo doslej ukrenjeno za uničenje ostankov nacizma in kaj je bilo v resnici storjeno za utrditev demokratičnega reda v deželi. Ne sme se pozabiti, da je bilo v Avstriji pri sorazmerno majhnem številu prebivalstva 600.000 članov Hitlerjeve stranke, kar znaša skoro 20 odstotkov vseh odraslih prebivalcev.

Na vprašanje angleškega zastopnika, kaj naj se razume pod dokončno ločitvijo Avstrije od Nemčije, je sovjetski zastopnik opozoril na to, da v Avstriji še zmeraj veljajo nekateri hitlerjevski zakoni in da se v Avstriji tudi sedaj pogosto podpira pangermanistična propaganda, ki je bila ideološko orožje hitlerizma.

Na vprašanje angleškega zastopnika, kaj naj se razume pod utrditvijo demokratičnega reda v Avstriji, je sovjetski zastopnik omenil, da je dobršen del bivših uradnikov, na primer v sodstvu, ki so bili za časa Hitlerja na odgovornih mestih, ostal na svojih položajih. Od 18. junija 1945 pa do 12. junija 1946 je tekel sodni postopek proti 15.356 osebam, od teh jih je bilo obsojenih samo 570. To se pravi, da so zločinski nacistični elementi v pretežni večini primerov ušli zasluženi kazni. Že 25. marca 1946 je nadzorstveni svet za Avstrijo opozoril sodno ministrstvo, da so bili številni sodni postopki proti nacistom brez vsakega razloga ukinjeni.

Čeprav sta amerikanska in angleška delegacija priznali važnost in nujnost vprašanja tujcev v Avstriji, se s sovjetskim predlogom nista strinjali in sta predlagali odgoditev avstrijskega vprašanja. Tako v vprašanju Nemčije kakor v pogledu Avstrije se svet zunanjih ministrov ni mogel zediniti, zato bosta obe vprašanji verjetno obravnavani to jesen, po nekaterih zagotovilih že v septembru.

Pretekli petek je bila tako končana druga konferenca zunanjih ministrov. V Parizu so ostali samo namestniki zunanjih ministrov, ki delajo na dokončni prireditvi mirovnih pogodb z Italijo, Bolgarijo, Romunijo, Madžarsko in Finsko. Ti osnutki bodo predloženi v odobritev mirovni konferenci 21 držav, ki se bo vršila 29. julija.

Vsebina novega nadzorstvenega sporazuma objavljena

V nedeljo 14. junija je bil objavljen popoln tekst novega nadzorstvenega sporazuma za Avstrijo, ki je stopil v veljavo 28. junija. Po tem sporazumu so se polnomočja avstrijske vlade zelo povečala. Nadzorstveni svet se v bodoče obrača samo na avstrijsko vlado in na odgovarjajoče oblasti. Samo javni red in mir vzpostavljajo zasedbene oblasti same, če tega avstrijske oblasti ne zmorejo same, ali če se ne držijo navodil zavezniške komisije. Razen tega zavezniški nadzorstveni svet neposredno odloča še o sledečih zadevah:

O demilitarizaciji in razorožitvi, o varnosti zavezniških čet, o oskrbi in odpustu vojnih ujetnikov in tako imenovanih prestavljenih oseb, o kontroli na državnih mejah, dokler ne bodo Avstrijci sami uredili obmejne službe, o izročitvi vojnih zločincev, ki jih iščejo zavezniki. Med zadeve, o katerih zavezniška komisija neposredno ukrepa, spadajo tudi odločitve v zvezi z nemško (rajhovsko) imovino v Avstriji. Če v naštetih zadevah nadzorstveni svet ničesar ne ukrene, lahko ukrepajo visoki komisarji po svojih zasedbenih conah neodvisno od zavezniške komisije.

Ustavne zakone mora tudi v bodoče odobriti nadzorstveni svet, vse druge zakone in mednarodne pogodbe sklepa avstrijska vlada, če zavezniška komisija v teku 31 dni proti njim ne ugovarja.

Omenja se tudi, da bo opuščena vsaka omejitev v prometu med posameznimi zasedbenimi conami.

V posebnem členu se naštevajo naloge, ki jih zavezniki smatrajo kot posebno važne za zavezniški svet v Avstriji: Da se izvede dokončna ločitev Avstrije od Nemčije, da se zagotovi obstoj in nedotakljivost meja; da se podpre avstrijska vlada, da ustvari zdravo, demokratično nacionalno življenje in končno, da se zagotovi načrt napredne vzgoje, ki bo izbrisala sledove nacistične ideologije in seznanila avstrijsko mladino z demokratičnimi načeli.

STAVKA V TRSTU

Ljudstvo Julijske Krajine zahteva priključitev Trsta k Jugoslaviji in kaznovanje fašističnih zločincev. Ko je Svet štirih sklenil, da postane Trst mednarodna luka in da bo meja med obema državama francoska črta, je prebivalstvo cone A odgovorilo s splošno stavko.

V Trstu samem so stavkala skoraj vsa podjetja. V rafineriji San Saba so stavkali vsi, celo uradniki, enako v tržaškem arzenalu. Razdeljevanje živeža stavkujočim se je vršilo v popolnem redu. Ljudem so razdeljevali tudi ribe, ki so jih ribiči poslali precejšno količino. Kmetsko ljudstvo Julijske Krajine je zalagalo stavkujoče brezplačno s hrano. Delavci so dobili vsak dan zadostno količino mleka. Ostalo hrano so vozili vsak dan vozovi in kamijoni. Civilna policija je večkrat skušala preprečiti dovoz hrane. Zaplenila je več kamijonov, polnih moke, testenin, masti, ribjih konzerv in druge hrane. Ljudstvo si je pritrgalo hrano od ust, da bi podprlo stavkujoče in s tem zahtevo po priključitvi Trsta k Jugoslaviji.

Stavka je bila tudi v Gorici, kjer večji del podjetij ni obratoval. V Gradiški in Krminu je bila stavka popolna. Furlanski kmetje in koloni so stavkujočim poslali ogromne količine živeža. Mnogo živeža so pošiljali iz teh krajev tudi v Trst.

Zavezniška vojaška uprava je pozvala ljudstvo, da se vrne na delo. Primorci so vztrajali v stavki. Zato je zavezniška uprava poklicala stavkovni odbor pred sodišče. Obtoženi antifašistični voditelji se niso odzvali pozivu.

Medtem je stopilo v gladovno stavko 100 antifašistov, ki so zaprti v tržaškem zaporu. Polkovniku Bowmanu so poslali sledečo spomenico:

»Podpisani zaprti antifašisti protestiramo proti vsem protiljudskim dejanjem, ki so jih izvršili tukajšnji fašisti z namenom, da bi terorizirali delovne množice vse pokrajine. Prav tako tudi proti pristranosti, ki jo je pokazala civilna policija Julijske Krajine. Medtem ko so antifašisti branili sedeže svojih organizacij, svoj časopis »Il Lavoratore« in svoje pravice pred šovinističnimi tolpami, civilna policija ni intervenirala, temveč je zaščitila tiste, ki so pustošili.

Zaradi tega zahtevamo:

1. Takojšnjo izpustitev iz zaporov vseh priprtih antifašistov, ki so v zaporu samo zato, ker so branili svoje ljudske organizacije;

2. da oblast takoj kaznuje vse, ki so krivi pustošenja antifašističnih organizacij;

3. razpust civilne policije Julijske Krajine. Red naj vzdržujejo samo zavezniške vojaške sile.«

Kljub fašističnim nasilstvom se slovenski in italijanski antifašisti niso dali uplašiti. Enotno nastopajo proti fašističnim teroristom in uspešno razbijajo njihove napade. Nobeno nasilje jih ne more odvrniti od borbe za njihove pravice.

Maršal Tito v Črni gori

Maršal Tito je obiskal te dni Črno goro. V svojem govoru, ki ga je imel v črnogorskem glavnem mestu Cetinje, je ponovno poudaril, da Jugoslavija ne bo mogla sprejeti sklepov štirih zunanjih ministrov o Trstu, ampak bo nadaljevala svoj boj v upanju, da bodo zapadni narodi vplivali na svoje vlade, da spremenijo dosedanje zadržanje nasproti Jugoslaviji.

NOVA ITALIJANSKA VLADA

Pretekli petek je bila sestavljena nova italijanska vlada, v kateri imajo krščanski demokrati osem ministrov, komunisti štiri, socialisti štiri, republikanci dva, en minister pa ne pripada nobeni stranki. De Gasperi je ministrski predsednik, notranji minister in do sklepa mirovne pogodbe tudi zunanji minister, vodja socialistov Pietro Nenni pa namestnik zunanjega ministra. Komunisti so prevzeli finančno, sodno, prometno in socialno ministrstvo. Ministrstvo za delo in javna dela in trgovsko ministrstvo imajo socialisti, vojni minister je republikanec, druga ministrstva pa imajo krščanski demokrati.

MIHAJLOVIĆ OBSOJEN NA SMRT

V ponedeljek je vojaško sodišče v Beogradu razglasilo sodbo nad Mihajlovićem in še 23 narodnimi izdajalci, ki so jim dokazali namerno sodelovanje s sovražnikom proti lastnemu ljudstvu in proti osvobodilnemu gibanju jugoslovanskih narodov. Sodišče je razpolagalo s tako obsežnim dokaznim gradivom, da obtoženci svojih zločinov niso mogli utajiti.

Sodišče je ugotovilo, da je Draža Mihajlović kriv veleizdaje nad narodom in ga obsodilo na smrt z ustrelitvijo. Od ostalih 23 obtožencev jih je bilo 10 obsojenih na smrt (dva v odsotnosti) in 13 (od teh 8 v odsotnosti) na večletno ječo.

Tako je končno doletela pravična kazen zločince, ki se jih je držala kri neštetih tisočev nedolžnih žrtev, ki so jih v svoji politični zaslepljenosti izročali okupatorjevim rabljem ali jih sami pomorili.

VELIKA NAPETOST V GRČIJI

Kakor poroča TASS iz Aten, tamošnji listi ne izključujejo možnosti državljanske vojne v Grčiji. »Katimerini Nea« pravi med drugim: »Notranji položaj se je v zadnjih treh mesecih tako poslabšal, da se nihče ne čuti varnega. Ozračje državljanske vojne se čuti tako v Atenah kakor tudi v notranjosti. Majhna iskra lahko zaneti pravo državljansko vojno. Dvorski hlapci se veselijo krvavih predznakov notranje vojne.«

O nedavnih izrednih ukrepih izražajo politiki vedno bolj pogosto mnenje, da skuša skrajna desnica izzvati novo »državljansko vojno«, v katero bi posegle angleške čete, ker grška reakcija ne bo mogla s svojimi lastnimi silami vsiliti grškemu demokratičnemu ljudstvu monarhije in diktature.

Oboroženi spopadi v Tesaliji in Macedoniji potrjujejo napovedi »Katimerini Nea«. Nasilstva proti udeležencem osvobodilnega gibanja so prisilila na deset tisoče ljudi, da so zapustili svoja bivališča in pobegnili v gore. Ko je po prihodu monarhistov na oblast nasilje še narastlo in so se pričeli pogromi po vaseh, je postal beg v gore običajen pojav.

Nova vlada je proglasila vse, ki se skrivajo po planinah, za anarhiste. Pričelo se je zapiranje sorodnikov vseh oseb, ki so se poskrile v planinah. Te dni je bila v ministrstvu za notranje zadeve posebna konferenca, ki so se je udeležili predsednik vlade, minister za javno varnost, šef generalnega štaba, šef orožništva, šef angleške policijske misije in drugi. Izdelali so načrt o »čiščenju« v velikem obsegu, ki ga bo izvršilo orožništvo s pomočjo vojske.

BYRNES O AVSTRIJI

Po povratku iz Pariza je imel zunanji minister Byrnes obširen govor po radiu o uspehih pariške konference. K avstrijskemu vprašanju je pripomnil, da je bilo upoštevano rusko stališče, da se more skleniti z Avstrijo mir šele tedaj, ko bo izvedeno čiščenje nacistov in rešeno vprašanje »prestavljenih oseb«. To vprašanje bi znalo mirovno pogodbo z Avstrijo znatno zavleči, ker bo treba za »prestavljene osebe« šele najti novega zatočišča.

TRUMAN PODPISAL POSOJILO VELIKI BRITANIJI

Ameriški kongres je v soboto dokončno odobril zakon, s katerim dajejo ZDA Veliki Britaniji 3.750 milijonov posojila. Predsednik Truman je v ponedeljek zakon podpisal in s tem je postal polnomočen.

VESTI IZ SLOVENIJE

Podpredsednik E. Kardelj po povratku iz Pariza

Že zadnjič smo na kratko poročali o izjavi podpredsednika E. Kardelja v zvezi s sklepi sveta zunanjih ministrov v Parizu o bodočnosti Trsta in Julijske Krajine.

Danes prinašamo izvleček iz omenjene izjave:

»Konferenca štirih zunanjih ministrov v Parizu je sprejela sklepe, ki jih narodi Jugoslavije ne morejo sprejeti. Ne morejo jih sprejeti zato, ker ti sklepi ponovno, kakor leta 1919 v Versaillesu, dele slovenski in hrvatski narod med razne države in s tem zadajajo težak udarec nacionalnim pravicam naših narodov. Na drugi strani teh sklepov naši narodi ne morejo sprejeti tudi zato, ker so v zadnji vojni dali na strani zaveznikov ogromne žrtve za svoje osvobojenje in predvsem za osvobojenje tistega našega ljudstva, ki je bilo po prvi svetovni vojni vrženo pod jarem tujih osvajalcev in zatiralcev. Pariški sklepi dajejo na eni strani Italiji pas ozemlja, ki je strnjeno naselje s slovenskim prebivalstvom. V tem pasu živi do 60.000 Slovencev in okrog 16.000 Italijanov, od teh 14.000 v Gorici. Ti sklepi dajejo Italiji Gorico, staro kulturno in gospodarsko središče Slovencev, prirodno središče Vipavske in Soške doline, ne glede na to, da je v občini Gorici slovenska večina jasna. Ti sklepi dajejo Italiji Tržič, ki je gospodarsko povezan z ostalim delom Julijske Krajine in zlasti s Trstom in čigar prebivalstvo v ogromni večini jasno izraža svojo voljo, da se priključi k Jugoslaviji. Ti sklepi dajejo Italiji Kanalsko dolino s Trbižem, v kateri pred svetovno vojno sploh ni bilo Italijanov. Na drugi strani odvajajo ti sklepi Trst od Jugoslavije in mu priključujejo ozemlje, ki je po večini naseljeno z jugoslovanskim življem. Trgajo od Jugoslavije del Istre, ki je bil osvobojen s tolikimi žrtvami samega istrskega ljudstva in z žrtvami Jugoslovanske armade. Ustvarjajo med Trstom in Italijo ozek koridor nekaj kilometrov na popolnoma slovenskem ozemlju, kjer živi komaj 5 odstotkov Italijanov. Zapira se slovenskemu narodu, Ljudski republiki Sloveniji, popolnoma dostop do morja, in sicer na pet do osem kilometrov od morja, čigar obala je naseljena že stoletja in stoletja s slovenskim življem. Deset odstotkov slovenskega naroda ostane izven meja Jugoslavije zapadno od francoske črte, medtem ko samo 0,69 odstotkov Italijanov ostane izven meja Italije vzhodno od francoske črte in v predlaganih mejah internacionaliziranega Trsta. Takemu sklepu pravijo naši zahodni zavezniki »pravična rešitev«.

Jasno je, da vsega tega naši narodi ne morejo sprejeti in ker tega ne morejo sprejeti, ne bo tega sprejela niti naša vlada. Tudi dejstvo, da so bili poslednji sklepi sprejeti kot odločitev pariške četvorice, nikakor ne pomeni, da je Sovjetska zveza spremenila svoje mnenje o upravičenosti naših zahtev, toda težko razume težnjo dveh malih narodov po osvoboditvi in združitvi svet, ki ni nikdar razumel in znal ceniti svobode drugega naroda, svet, ki je s svojo eksistenco vezan na zatiranje drugih narodov. In zato so rezultati takšni, kakršni so.

Mi pa se bomo borili dalje za svoje pravice. Naši zavezniki naj vedo, da smo bili mi tisti, ki smo prelili v boju s fašistično Italijo svojo kri in dali večje žrtve v tem boju kakor vsi drugi naši zavezniki.

Pred nami je mirovna konferenca 21 držav. Jugoslavija bo tudi na tej konferenci ponovno predložila svoje zahteve in svoje proteste proti sedanjim sklepom sveta četvorice, in mi menimo, da se pravičen mir ne dela s preglasovanjem.

Usoda našega ljudstva je predvsem stvar nas samih in našega ljudstva v Julijski Krajini. Zato se mi ne smatramo vezani z nobenim sklepom, na katerega ne bomo pristali. Mi smo namreč zavezniška država, kar sicer nekateri zavezniki včasih pozabljajo, in zato menimo, da ne more nihče odločati o miru med Jugoslavijo in Italijo mimo nas in brez našega pristanka.«

BORIS KIDRIČ PREDSEDNIK REPARACIJSKE KOMISIJE

Predsednik zvezne vlade maršal Tito je imenoval za predsednika novoustanovljene reparacijske komisije Borisa Kidriča, ministra za industrijo in predsednika gospodarskega sveta pri zvezni vladi.

ŽRTVE KORDUNSKEGA IN LIŠKEGA PREBIVALSTVA

Slovenski novinarji so obiskali Kordun in Liko, pokrajini jugovzhodno od Karlovca v Hrvatski. Zemlja Like in Korduna je silno revna in komaj preživlja prebivalstvo. V stari Jugoslaviji je tam vladala revščina ter gospodarska in kulturna zaostalost. Sedaj pozna vsak Jugoslovan ti dve imeni in se s spoštovanjem in občudovanjem spominja brezmejnega junaštva in požrtvovalnosti tega prebivalstva. Lika in Kordun sta doživela najstrašnejše zločinsko delovanje Italijanov, ustašev in Nemcev. Cele vasi so izumrle; porušene in požgane so bile skupno z ljudmi. Na tisoče in tisoče nedolžnih žrtev! In na tej opustošeni in skopi zemlji so se partizani borili najbolj vztrajno in žilavo. Osvobodili so del ozemlja, iz katerega so kmetje in mladina črpali hrano za junaške borce in sebe. V znak največjih naporov in najvišjih žrtev je dobila mladina Like in Korduna leta 1944 najvišje odlikovanje — priznanje in pohvalo Nacionalnega komiteta in maršala Tita.

Kljub uspešni obnovi se še sedaj vidijo sledovi nepopisnega uničevalnega besa. Po 30 km lahko hodiš, pa ne vidiš žive duše v porušenih vaseh. Med potjo srečavaš nešteto skromnih križev in malih lesenih tablic, ki pričajo o skupinskih grobovih po 200, 500 pa tudi 1700 mrličev. Ne govorijo zaman kordunske žene: »Pri nas ni metra zemlje, kjer ne bi kdo padel!«

Za pravilno predstavo o žrtvah tega ljudstva se navaja vojniški okraj: Pred vojno je imel ta okraj okrog 40 tisoč prebivalcev. V teku vojne se je število ljudi zmanjšalo za 12.000. V mestu Vojniču živi samo še kakih 20 nekdanjih prebivalcev. Gospodarstev je bilo prej 4.508, v borbi jih je bilo uničenih okrog 4.000, to je 90 odstotkov. — To so velike žrtve skromnega ljudstva, ki je ljubilo svobodo in domovino bolj kakor življenje.

In sin tega naroda je rekel slovenskim novinarjem: »Če je pravično, da se na ozemlje, kjer prebivajo naši narodi, pošiljajo v zvezi s sklepanjem mirovnih pogodb kakršne koli komisije, bi morala priti taka komisija v prvi vrsti v Kordun in Liko, da bi se s svojimi očmi prepričala, kako veliko škodo je utrpelo to ljudstvo, ko se je najpogumneje borilo za svojo svobodo in obenem za stvar vseh zaveznikov.«

LETOŠNJI PRIDELEK SADJA

Kljub suši in raznim sadnim škodljivcem bo sadna letina v Sloveniji zelo dobro uspela. Prvovrstno sadje bodo izvažali v Češko, Sovjetsko zvezo, razne skandinavske dežele in v druge federalne republike, ostalo pa bo ostalo doma. Računajo, da bo povprečna cena od 1.50 do 5 dinarjev za kg, po kakovosti sadja.

PRED OBLIČJEM ŽIVLJENJA

MAKSIM GORKI

Pred mračnim obličjem Življenja stojita dva človeka, oba z njim nezadovoljna, in na vprašanje: »Kaj želita od mene?« reče eden z utrujenim glasom:

»Ogorčen sem nad krutostjo tvoje nedoslednosti; zaman se trudi moj razum, da bi razumel smisel življenja in v moji duši vstajajo dvomi o tebi; moja samozavest mi pravi, da je človek najpopolnejše bitje stvarstva —«

»Kaj želiš, da ti dam?« vpraša Življenje brezstrastno.

»Srečo! — In zato je treba, da mi pomiriš temelje dvomov v duši — da pomiriš moj: jaz hočem — s tvojim: ti moraš.«

»Hoti to, kar moraš za mene hoteti,« reče Življenje mračno.

»Jaz hočem biti tvoja žrtev!« krikne človek. »Hočem biti gospodar nad življenjem; ali mar moram večno sklanjati svoj tilnik pod jarem tvojih zakonov. — Čemu?«

»Govori vendar bolj jasno z njim,« reče drugi, ki je stal obličju Življenja bliže; prvi pa se ni zmenil za svojega tovariša in je nadaljeval:

»Svobodo hočem, živeti nočem s svojimi željami v skladu; nočem biti bližnjemu brat ali sluga, ker zakon vesti od mene tako zahteva; svojemu bližnjemu hočem biti le to, kar si izberem sam po svoji volji; ali suženj ali brat. Nočem biti v rokah človeške družbe le stavbena opeka, kos, ki ga ona vstavi po mili volji, kamor in kakor ga sama hoče — pri stavbi mavzoleja za njeno lastno blaginjo in srečo. Človek sem, duša sem in razum življenja, zato moram biti svoboden.«

»Stoj,« reče Življenje z mračnim in hladnim smehljajem. »Veliko si že govoril in vem, kaj vse bi še povedal. Svoboden hočeš biti: No, pa bodi! Bojuj se z menoj, premaguj me in bodi moj zapovednik. Potem bom jaz tvoj suženj. Ti veš, da sem hladno in brez sočutja, in da se udajam le zmagovalcem. Zato me moraš premagati! Ali čutiš, da si dovolj močan za boj z menoj za ceno svoje svobode? Da? Čutiš mar dovolj sil za zmago? Ali zaupaš vase?«

Vznemirjen odgovori človek:

»Ti si povzročilo v meni boj s samim seboj; ti si razbistrilo moj razum, da se je kakor ognjen žarek zaril v dušo in uničil moj mir in mojo moč!«

»Govori vendar strožje z njim in ne jadikuj venomer!« svetuje zopet tovariš.

A prvi nadaljuje:

Oddahnil bi se rad od tvojega večnega pritiska. O, daj, naj bom srečen.«

Zopet se Življenje nasmehne s smehljajem, ki je bil hladen in oster kakor blesk noževe ostrine:

»Povej mi, ko takole govoriš: ali zahtevaš ali prosiš?«

»Prosim —,« odgovori kakor rahel odmev človek.

»Ti prosiš! Kakor berač iz navade! Toda, človek ubogi, povedati ti moram, da življenje ne deli miloščin! Kajti vedi: svobodni ne prosi; on si vzame svoje darove sam. Ti si pa le suženj svojih želja in nič več! Svoboden je samo tisti, ki čuti v sebi moč, da se odpove vsem željam in se tako lahko posveti ves le enemu smotru! Si me razumel? Kaj?«

Razumljivo je. Legel je Življenju k nogam kakor pes, ki bojazljivo hlasta za koščki, ki padejo z mize — ostanki velike pojedine.

Tedaj pa se upro oči Življenja v trd in grob obraz drugega človeka.

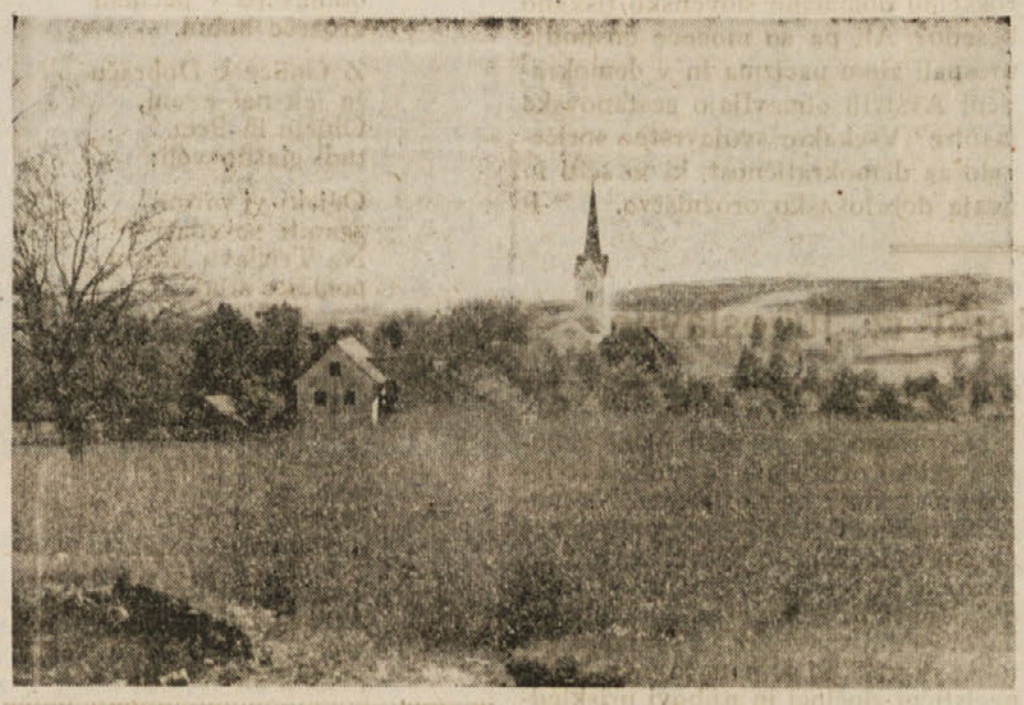

Pogled na Škocjan

»Kaj pa ti prosiš?«

»Ne prosim ničesar, zahtevam!«

»Kje je pravica? Sem z njo! Vse drugo vzamem pozneje, zdaj mi je potrebna le pravica! Dovolj dolgo sem že čakal — potrpežljivo čakal. Čas je že, da pričnem živeti. Kje je pravica?«

Mirno in brezstrastno je odgovorilo Življenje:

»Torej si tudi njo vzemi sam...!«

Tako so nas preganjali z naših domov

Napočilo je za nas koroške Slovence tako usodepolno jutro 14. april leta 1942.

Vas je ležala v polmraku, vaščani so še trdno spali, le pridne matere in gospodinje so začenjale s svojim vsakdanjim delom. Takrat sem se vozil v Celovec v šolo, pa sem zaradi tega zgodaj vstajal.

Prav tedaj, ko me pokliče mati, zaslišiva zunaj na vratih trkanje in osorno klicanje: »Aufmachen!« Ker nismo takoj odprli, so začeli udrihati po vratih s težkim predmetom. V strahu je šla mati odpirat. Zunaj so stali štirje policisti z orožjem v roki, a na vsaki strani hiše še po eden. Bili smo obkoljeni kakor razbojniki.

Policist se je postavil pred mater in dejal: »Dobro poslušajte! V eni uri morate biti pripravljeni na odhod. Vzemite s seboj najpotrebnejše, kar morete nesti.« Napravil je še kretnjo z roko, kakor bi hotel reči: »potem pa marš!« Medtem sta prišla iz sobe tudi oče in sestra, ki jih je vrgel iz spanja rani obisk. Ko je policist končal, smo vsi štirje stali trdi in bledi od presenečenja in groze. Najprej sploh nismo prav razumeli, kaj hoče; ko pa smo doumeli grozno novico, sta mati in sestra glasno zaihteli, midva z očetom pa sva stisnila zobe.

Pričeli smo zbirati naše stvari, čeprav nismo vedeli, kaj naj vzamemo s seboj in kaj naj pustimo. Ko se je zdanilo, so se prišli poslavljat prvi sosedje. Kar jih je bilo našega mišljenja, so prišli objokani in žalostni; drugi pa so stali v bližini in škodoželjno opazovali naš obup. Begali smo iz sobe v kuhinjo in zopet v sobo. Nismo se mogli nagledati in ločiti od teh tako znanih in ljubljenih prostorov.

Medtem sta privozila pred hišo dva avtomobila, prvi za prtljago in drugi za ljudi. Zopet smo z grozo spoznali vso resnost našega položaja. Ta vozila naj bi nas popeljala v »boljšo bodočnost«, kot so nam zagotavljali policisti.

Pričeli so nas priganjati in siliti v avtomobil. Tja smo zložili svoje stvari, ki so odslej predstavljale vse naše imetje, in se začeli poslavljati od sosedov in posebno od naše drage »hišice očetove«. Še enkrat smo preromali vse prostore in poslopja, da bi si za vse življenje vtisnili v dušo sliko svojega doma.

Nazadnje so nas potisnili v avto, ki se je začel pomikati. Tedaj se je tudi v meni vse zrušilo. Po obrazu so se mi ulile dolgo zadrževane solze. Kakor skozi meglo sem še videl domačo hišo v svetlobi vzhajajočega sonca. Hitro se je večala razdalja med nami in njo in kmalu je izginila za ovinkom.

Nastopili smo trnjevo pot v trdo in nepoznano bodočnost v tujini. **Rado.**

KRIŽEM KRAŽEM PO SVETU

Dr. Franc Zwitter:

Valjevo je mamno, krasno mestece v Srbiji. Škoda, da smo bili tako zaprti v svojem stanu v kmetijski šoli! Skoro nič nisem prišel v dotik z ljudstvom, edino z učenci tamošnje šole sem imel priložnost pokramljati. Bili so zelo nezaupljivi. Pozneje sva se srečala z enim v partizanih in tedaj šele sem zvedel za vzrok te nezaupljivosti. Pred nami je tam stanovala esesovska četa in marsikateri gojenec, ki je preveč odkrito govoril, je pozneje to svojo odkritost obžaloval v kakem taborišču. Tam v valjevskem okraju je namreč počila prva partizanska puška in tamošnji temni gozdovi vedo povedati marsikatero zgodbo. Tedaj sem tudi prvič slišal o partizanih. Cela nemška divizija je šla v akcijo, da zasleduje in ulovi »šumce«. Ves teden smo še srečavali različne edinice v valjevskih gorah in gozdovih, toda od »šumskih« ni bilo ne duha ne sluha. Vendar akcija cele divizije ni smela biti zastonj! Zato so enostavno pobrali vse moške in ženske z njiv od dela in jih odvedli in zasliševali kot »bandite«. Razumljivo, da se je ta zadeva zvedela takoj po vsej okolici in tako je odslej vse, kar je le moglo bežati, pobegnilo v gore in gozdove, čim so zaslišali: Nemci prihajajo! Tako se je zbiral narod v gozdovih, da se bori proti nasilju in da brani svojo zemljo. Ko so nas po osemdnevni akciji odpeljali avtomobili na hrvaško mejo, so švigali plameni in se je dvigal dim iz požganih vasi, ki so morale zgoreti samo zaradi tega, ker akcija divizije ni smela biti brez uspeha. Na hrvaški meji je bila stvar bolj resna. Drina je tekla krvava in nosila mrtva trupla ljudi, ki so padli, zlorabljeni in zapeljani od fašizma. Kljub »vražji diviziji« so bili hrvaški ustaši v Mitrovici premagani in razoroženi po partizanih... Žal, tedaj še nisem razumel vabeče pesmi, doneče iz svobodnih gozdov! Kdo prav za prav predstavlja resnične borce za svobodo? Na to vprašanje mi tedaj ni znal odgovoriti ne preprosti srbski narod v Banatu, ki je na lastni zemlji moral delati kuluk (tlako) doseljenim Nemcem, ne nekdanji borec za pravice majhnih narodov in prijatelj-diplomat, ki sem ga obiskal na svoji poti v ščiptarsko deželo v Beogradu.

Italijanska kapitulacija je različno učinkovala na različne narode. Medtem ko je srbski narod z veseljem pozdravljal v njej začetek fašističnega propadanja, jo je del Arnavtov izrabil za svoje lastne živinske instinkte. V teh dneh so ti Arnavti pokazali vso svojo umazano janičarsko dušo. Kosovo je bilo tisto prvo jutro en sam plamen in jutranje sonce je obsijalo plodna polja, vsa rdeča od prelite srbske krvi. Srbska slava — Kosovo, o katerem prepevajo v dolgih pesmih stari goslarji, je postalo v teh dneh zopet srbska žalost, o kateri bodo pozni rodovi prepevali otožno pesem. Kosovo je srbsko polje, prepojeno s srbsko krvjo iz roda v rod! To ti je večni »kismet« (usoda) te staroslavne pokrajine! S Kosovega je dolga, strašna pot v obljudene kraje stare Albanije. »Kdor ne ve, da so muke težke, naj gre v Albanijo peš,« pravi stari kosovski pregovor. Mnogokrat sem mislil nanj, ko je bilo treba v gole, skalnate visočine in sem hodil po trdem, sivem pečevju od Skadra pa do Valone. Tudi v Albaniji po umiku nemške vojske ni stal noben most, ni bilo vasi brez poškodbe, maloštevilna pristanišča so bila porušena, vse so uničili umikajoči se Nemci. Grobovi, pepel in ruševine so kazali smer poti, po kateri se je umikala tista vojska, ki se je hotela vsiliti kot »graditeljica novega sveta«...

Svet jo je razkrinkal in ji ni veroval. Tudi jaz nisem mogel verovati, da naj so grobovi, pepel in ruševine pravi temelji za novo zgradbo miru in reda. **Silnejši temelji so mlade duše, žejne svobode in pravice, močne v hotenju in neustrašne v borbi!** Zato me je zvabila junaška pesem k njim. Sredi zime 1944 sem korakal z njimi po Črni gori, zavedajoč se, da gradijo nov svet. Bosi v mrazu in snegu, lačni, a nikdar omahljivi, so bokeški in črnogorski partizani poznali le eno: Domovina, domovina zove nas! In njih iskrena volja jim je kovala uspehe: od mesta do mesta, od vasi do vasi, od hiše do hiše so s smrtnim udarcem fašizmu prinašali svobodo narodu. In to svobodo niso prinašali toliko s tanki in bombami, kot s pesmijo na ustih, ki je osvajala duše in srca ponižanih in razžaljenih.

(Konec)

NAŠA GORA

Vso dolgo noč me težka tlači mora,
iz srca trudnega izpiti hoče moč;
a mlad mi poje glas vso dolgo noč:
»Pogum! Vsak dan je bolj
zelena naša gora!«

O. Župančič

LJUBI IN SPOŠTUJ

Ljubi svoj narod kakor sam sebe! In ne le na zunaj in morda iz nezdravega častihlepja ali lakote po večjem dobičku, temveč resnično iz globine svojega srca!

Zavedaj se, kaj si, kaj so bili Tvoji starši in dedje! Bodi ponosen, da si sin ali hčerka slovenskih kmetov in delavcev! Bodi ponosen, da si član jugoslovanskega naroda, ki se je tako hrabro, tako zvesto in požrtvovalno boril za svojo svobodo in za svobodo narodov! Vedi, da ne prosimo za svoje pravice, temveč jih zahtevamo in bomo to tudi uresničili. Kdaj, ni odločilno! Naše zahteve so le poprava prizadetih nam krivic!

Druge narode — tudi Nemce — spoštujemo, toda samo tedaj in le tiste, ki so nam pravični in nam ne jemljejo našega narodnega jezika, naše mladine, našega narodnega čuta, ki je svet vsakemu narodu, in naše slovenske zemlje. Kdor spoštuje naše pravice in jih upošteva, bo tudi deležen našega priznanja. **M-o.**

PO NAŠI ZEMLJI

Nerazumljiv postopek

Iz Dobrle vasi nam pišejo:

Orožnik dobrlovaške orožniške postaje je v gostilni Pusser dne 12. junija preiskal prtljago mladinca Schlapperja Tončeja, stanujočega v Škocijanu št. 8, in mu odvzel slovenske časopise, ki jih je nosil pri sebi. Kljub ponovni zahtevi mladinca omenjeni orožnik ni hotel povedati svojega imena, da bi se lahko osvetlila njegova osebnost.

Vprašujemo se, s kakšno pravico in na čigavo povelje nadleguje policija na Koroškem poštene domačine in jim jemlje njihovo lastnino? S katerim zakonom je prepovedano nositi s seboj slovenske časopise? Kateri zakon daje orožništvu pravico odvzemati koroškemu domačinu slovensko tiskano besedo? Ali pa so mogoče gospodje prespali zlom nacizma in v demokratični Avstriji obnavljajo gestapovske manire? Vsekakor svojevrstno spričevalo za demokratičnost, ki jo ščiti in uvaja dobrlovaško orožništvo. -l-

Avstrijski vojni ujetniki iz Jugoslavije

Razni ljudje izkoriščajo vsako priložnost, da blatijo novo Jugoslavijo in širijo po deželi neresnične govorice o avstrijskih vojnih ujetnikih v Jugoslaviji in s tem zastrupljajo medsebojne odnošaje, ker se bojijo, da bi ne prišlo do medsebojnega sporazumevanja od naroda do naroda. Kako si je treba tolmačiti tako širjenje govoric, na to najbolje odgovarjajo vojni ujetniki sami. Objavljamo pismo antifašističnega odbora avstrijskih vojnih ujetnikov iz ujetniškega taborišča Podgrad v Jugoslaviji, ki ga v prevodu ponatiskujemo po dunajskem dnevniku »Volksstimme«.

»Avstrijski vojni ujetniki v Jugoslaviji čutimo potrebo, da izrečemo svojo besedo o političnih razmerah v domovini. Povod k temu so različne vesti v domačih časopisih in v glasilu avstrijskih vojnih ujetnikov »Naša pot«.

Z velikim zanimanjem smo sledili prvim poročilom tega časopisa o majskih proslavah na Dunaju. Vojni ujetniki gojimo svojo zamisel o medsebojnem razumevanju v antifašističnem duhu. Prišli smo do prepričanja, da more edino le sloga obeh velikih delavskih strank privesti do končne zmage, do blagostanja naše domovine in k ohranitvi miru.

Nasprotno pa so med nami vzbudile veliko ogorčenje razmere, ki vladajo na primer na Koroškem. Ne moremo razumeti, kako morejo še danes nacisti in inozemski fašisti izzivati po Avstriji in s tem kvariti ugled naše dežele pri drugih narodih. Treba je onemogočiti vsakogar, ki še danes, po toliki nesreči, ki so nam jo prizadejali nacistični zločinci in njihovi priskledniki za nje trosi letake ali žge kresove v obliki kljukastega križa. Na tisoče dobrih antifašistov ničesar ne ve o svojih družinah doma in morajo v tujini delati na obnovi, da bi tako poravnali majhen del dolga, ki nam ga je nakopala Hitlerjeva sodrga. Doma pa še vedno — ali spet sede po uradih in obratih nekdanji nacisti. Po našem mnenju so te razmere nerazumljive.

Govorim v imenu vseh avstrijskih tovarišev v tukajšnjem taborišču. Take razmere so vzbudile največje ogorčenje in vsi Korošci poudarjajo, da je treba vsem pristojnim uradom izreči globoko nezaupnico. V teh uradih bi bilo treba temeljito pomesti. Tako mislijo tudi drugi avstrijski vojni ujetniki v našem taborišču.«

K SVOBODI

Pesem se je rodila v zaupanju v bodočnost slovenskega naroda. Zložil jo je Janko Ogris iz Bilčovsa v izseljeniških taboriščih Schwarzenbergu in Frauenaurachu pozimi 1943-44.

Po bregih, dolinah
spev lep nam doni,
odmev pa v pečinah
grozeče bobni.

Z Golice k Dobraču
že jek naš zveni,
Obirju in Peci
tud' glasno veli:

Orjaki vi mirni,
zganite se zdaj!
Na Triglavu krasni
poglejte sijaj.

Naš narod tam vstaja,
se od mrtvih budi,
si roke podaja,
k svobodi hiti.

Z vzhoda prihaja
po krvi ti brat,
in roko podaja,
da moreš ti vstat.

Teptani, oj vzdrami
se narod ti moj,
vse brate pokliči,
popelji jih v boj!

BISTRICA V ROŽU

Pred nekaj dnevi se je v uradu železniške postaje na Bistrici v Rožu železniški uradnik pogovarjal s tovarišem v slovenskem jeziku. Prometnik Hartenberger ju je pri pogovoru kratkomalo prekinil in jima prepovedal govoriti v slovenščini. Prometnik Hartenberger je bil član NSDAP.

Ta dogodek je značilen primer za mišljenje številnih nacistov, ki jih še vedno kar mrgoli po naši zemlji in ki mislijo, da lahko postopajo s slovenskim človekom tako, kot so bili vajeni v dobi Hitlerjevega nasilja. Ugotavljamo, da nam ni poznan noben zakon, s katerim bi bilo prepovedano v demokratični Avstriji govoriti slovenski kjer koli, torej tudi v uradu.

CIRIL METODOVE PROSLAVE po vsej slovenski Koroški

CELOVEC

Bil je lep, hladen poletni večer, ko sem šel črpat svež zrak na našo priljubljeno Križno goro. Oziral sem se po naših lepih planinah, ki so tonile v večerni mrak. Glej tam na jugu kres! Poleg njega drugi — na Grlovcu, nato na Žingarci, na Obirju, Peci in vse več, tja preko Gur in gornjega Roža. Bil je praznik slovanskih apostlov Cirila in Metoda. Nekdaj je bilo prav tako in še lepše, skozi desetletja, dokler ni kruto nasilstvo zatrlo te lepe narodne navade in z njo vred hotelo zatreti tudi dediščino prvih velikih slovanskih nositeljev kulture. Letos pa se je slovenski narod na Koroškem zopet zavedel velikega pomena tega praznika in ga proslavil po vseh naših vasicah in gorah. Kresovi na ta večer so nam ponovno dokazali, da nobeno barbarsko nasilje ne more zatreti sile, ki živi v narodu, in nobena ploha ne pogasi kresa, ki gori v srcu slovenskega človeka, ker je plamen pravice in resnice. Nino.

PLIBERK

V nedeljo smo proslavili spomin slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda s kulturno prireditvijo, ki je bila zelo dobro obiskana. Življenjsko delo in pomen svetih bratov nam je podal tov. dr. Vinko Zwitter. Sledile so pevske točke in recitacije, nato je igralska skupina izvajala veseloigro »Stari grehi«. Prireditev je uspela v splošno zadovoljstvo navzočega slovenskga ljudstva.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Na predvečer sv. Cirila in Metoda so zagoreli po vseh naših hribih in gorah kresovi v čast slovanskih apostolov. In ob kresovih so zadonele naše pesmi. Proslavo pa smo imeli v nedeljo 7. julija zvečer. Dvorana v Narodnem domu v Št. Jakobu je bila nabito polna. Tovariš Šimen Martinjak nam je podal v jedrnatih besedah življenjepis in pomen svetih bratov, nato je nastopila mladina v narodnih nošah s partizanskim sporedom, dekleta pa so zaplesala partizansko kolo. Prireditev je nadvse dobro uspela. Poslušalci so bili tako navdušeni, da niso hoteli oditi, temveč so vedno znova zahtevali, da dodajo še nekaj pesmi. Rezika.

ŽELEZNA KAPLA

V nedeljo 7. t. m. je priredilo kulturno društvo »Zarja« proslavo slovanskih apostolov Cirila in Metoda. Za prireditev je vladalo zelo veliko zanimanje, tako da je bila dvorana nabito polna. Prireditev je otvoril kapelski mešani pevski zbor s pesmijo o Cirilu in Metodu, nato pa je govoril o življenju in delu velikih slovanskih blagovestnikov tov. Adolf Picej. Za svoja jasna in odločna izvajanja je žel burno priznanje. Sledil je kulturni spored, ki so ga izvajali naši pionirji skupaj z ostalo mladino. Igralci iz Žitare vasi so nam nato predvajali veseloigro »Doktor Vseznal in njegov sluga«. Prireditev, ki je zelo navdušila vse navzoče, je zaključil pevski zbor s slovenskimi narodnimi pesmimi.

ŠT. JANŽ

V nedeljo 7. julija smo proslavili spomin slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda s kulturno prireditvijo, ki se je je udeležila velika množica ljudstva, tako da je bila Tišlerjeva dvorana v Št. Jakobu nabito polna. O delu in pomenu svetih bratov je govoril Tone Jelen, ki je žel za svoje jedrnate besede nedeljeno priznanje. Nato so nastopili z izbranim sporedom kulturnoprosvetni odseki iz Sveč, Št. Janža in Kaple, skupno nad šestdeset oseb. Vrstile so se pesmi mešanih pevskih zborov iz Kaple in Sveč, dekliškega zbora iz Št. Janža, nato pa so pionirji iz Sveč nastopili s petimi točkami, med katerimi je posebno ugajalo slovensko partizansko kolo. Igralski skupini iz Sveč in Št. Janža pa sta podali odlomke iz »Domna« in »Naše krvi«. Predvajali so tudi prizor iz narodnoosvobodilne borbe »V ječi«. Ljudstvo je bilo s celotnim sporedom zelo zadovoljno in je sprejemalo posamezne točke z burnim odobravanjem.

DOBRLA VAS

Kljub slabemu vremenu se je zbrala v nedeljo 7. julija velika množica našega ljudstva v Dobrli vasi, da proslavi dan slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda. Dr. Joško Tišler je orisal v lepih besedah življenjsko delo in pomen svetih bratov. Sledili so pevski in recitacijski nastopi, kjer se je posebno odlikoval mladi št.viški zbor. Prisotno ljudstvo je z zanimanjem sledilo posameznim točkam in je iskreno odobravalo uspehe naših kulturnoprosvetnih skupin.

SELE

Kljub slabemu vremenu se je zbralo v Selah v Narodnem domu v nedeljo okrog 400 ljudi, da proslavijo spomin slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda. Življenjsko delo in značaj svetih bratov nam je orisal tov. Tone Wutte, referatu so sledile pevske in recitacijske točke, ki so jih izvajali domači fantje in dekleta. S samostojnim programom so nastopili tudi naši najmlajši — pionirji. Po proslavi je mladina zaplesala na prostem partizansko kolo. Prireditev je uspela zelo dobro in so bili vsi navzoči zelo zadovoljni.

SLOVENJI PLIBERK

V nedeljo 7. julija je bila proslava slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. Ker nismo imeli na razpolago dvorane, smo si postavili provizoričen oder kar na prostem. Kljub zelo slabemu vremenu je bila prireditev dobro obiskana in je žela splošno navdušenje. Življenjsko delo sv. bratov je orisal tov. Rutar, nato pa so se vršile pevske in recitacijske točke. Poseben uspeh so želi nastopajoči v igri »Punt«, ki so jo izvedli zelo dobro.

GLINJE

Kljub dežju in nevihti se je zbralo dne 7. julija lepo število slovenskega občinstva pri Cingelcu, da proslavi dan naših slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda. Pri prireditvi so sodelovali prosvetaši iz Šmarjete, Borovelj in Glinj. Dr. Mirt Zwitter je v jedrnatem govoru orisal življenje, delo in pomen slovanskih apostolov in je žel za svoje lepe in jasne besede obilo priznanja. Sledile so pevske točke boroveljskega pevskega zbora in članic glinjskega in šmarjevskega društva. Spored je poživila igralska skupina, ki je izvajala prizor »Na senožeti«. Prireditev je zapustila pri vseh najboljši vtis.

HODIŠE

Veselo presenečeni smo pozdravili prve številke našega Slovenskega vestnika. Zelo radi ga beremo, saj je tako bogat po vsebini in se oglašajo v njem možje iz naših vasi. Naša mladina pa se je še posebno razveselila, ker se je znova oglasil stric Joža.

Kulturnoprosvetno življenje pri nas je zelo razgibano. Dne 29. in 30. junija so uprizorili naši mladi igralci na domačem odru igro »Zala se je vrnila«. Številno občinstvo je iskreno nagradilo njihova prizadevanja z navdušenim aplavzom.

Junaška Zala je opogumila tudi naše žene in dekleta. Združile so se v AFŽ ter si izvolile svoj krajevni odbor. S tem so pokazale, da se zavedajo velikega dela, ki jih čaka, če hočejo tudi žene in dekleta prispevati po svojih močeh v borbi za vsestranski napredek slovenskega naroda na Koroškem.

KJE SI JURI POD STRMCEM?

Zadnjič si se oglasil l. 1938 meseca januarja, ko si v »Koroškem Slovencu« vsem Slovencem tako lepo voščil novo leto, mnogo sreče in blagoslova. Tri mesece po tvojem voščilu pa je prišel nacizem in s tem se je začelo najbolj brezobzirno preganjanje Slovencev. Tudi ti si utihnil, nisi se več oglasil v »Koroškem Slovencu« in kmalu nato so nam vzeli še naš list. Sedaj pa, ko imamo zopet naš pravi časopis »Slovenski vestnik«, bi želel, da se v kratkem oglasiš. Mi vsi ti kličemo, oglasi se, Juri! Upamo, da še živiš, če te niso vzeli gestapovci! Jože.

Arthur Calder-Marshall:

* OTROK JOČE *

Tu v Vlasnici se mi je spet razodelo najosnovnejše nravno načelo, ki pravi, da tovarištvo ni samo nujno potrebno za uspešen boj, ampak prav tako za lepo življenje. Ni bil noben slučaj, da se je to nravno načelo razodelo med vojno ravno v Jugoslaviji — in ne mogoče v Združenih državah Amerike ali v Veliki Britaniji ali v Franciji — in da so ga pozneje kot sad borbe in trpljenja rešili tudi za mir. Kajti je nekaj, ki se razodene samo tistim, ki so stopili na dno človeškega trpljenja. Mnogi so v tej vojni za kratke trenutke odkrili to resnico: Londončani ob prvih masovnih napadih iz zraka, letalci, ki so z gorečimi letali varno pristali. Duhovna podoba tovarištva je često edina uteha v trpljenju. Iz nje so črpali moč francoski partizani in borci za svobodo po drugih deželah. Ona je spodbujala vojake kitajske 8. armade in dvigala duha ruskih partizanov.

Toda nikjer v Evropi ni bila ta podoba tako svetla in privlačna kot v Jugoslaviji. V njo niso zrli samo posamezniki ali manjše skupine, ampak ljudske množice, možje, žene in otroci. Ona je tista globoka skrivnost, ki obdaja resnični dogodek, katerega mi je pripovedoval predsednik bosanskega Rdečega križa.

Nekega dne so pridrli Nemci in ustaši v vasico blizu Vlasnice z namenom, da jo požgejo, vaščane pa postrele ali vržejo v plamene. Toda prebivalstvo je zvedelo za napad in zbežalo v hribe. Neka skupina se je skrila v veliki votlini tik ob glavni cesti. Kakih 20 do 30 ljudi je našlo tam zavetje. Med njimi je bila tudi mlada mati z dojenčkom. Otrok je začel ihteti ravno v trenutku, ko so po votlini pričeli odmevati trdi koraki nemških škornjev in ropotanje okupatorjevih vozov, ki so se spuščali s hriba.

Mati je skušala pomiriti otroka, toda kakor da bi slutil strah v njenem glasu, je začel jokati vse bolj na glas.

Ljudje v votlini so ostali popolnoma mirni, nihče se ni upal niti ganiti, da ne bi mogoče sprožil kamenčka in s tem izdal skrivališče sovražniku. Kajti vedeli so: če jih najdejo Nemci, jih bodo pobili vse — z dojenčkom vred. Nemo so opazovali mater z otrokom.

Položila je roko na dojenčkova usta in otrok je začel divjati, bil s svojimi ročicami in nožicami, skušal zakričati, toda čeprav je postajal njegov obraz vse bolj rdeč in so se mu napenjale mišice na vratu, ni bilo iz njega glasu, ki bi izdal Nemcem, da se v duplini skrivajo ljudje. In vsi so napeto poslušali hojo zunaj in ropotanje koles in se spraševali v srcu, če bo pravočasno prenehala...

Toda hoje ni bilo konca ne kraja in počasi so postajali napori dojenčka vse bolj šibki, dokler nemočno telesce ni čisto otrpnilo. Mati je vzela svojo roko z njegovih ustec in se zastrmela v njegov bledi obrazek.

Dolgo, dolgo potem, ko je zadnja kolona odkorakala mimo, je začela mati šele jokati.

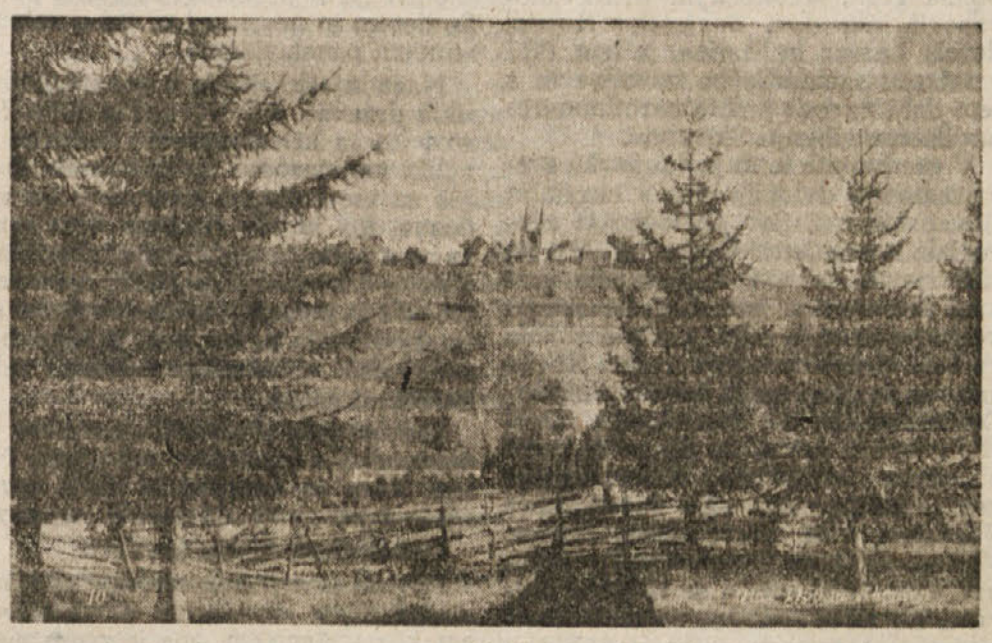

Djekše

Miško Kranjec:

Če me ne bo...

»... Tako, Lojza, sem ti uredil vse, kar je mogoče urediti. Ni še prava pomlad, da bi ti preoral, še manj, da bi ti posadil; in tako ti bo ostalo zelo mnogo dela. Pa boš z otroki že kako opravila. Jablane sem obrezal, vrt očistil, grede prekopal. Obrezal sem tudi trto. Popravil sem ograjo okoli vrta, da bo držala nekaj let. Pregledal sem vse orodje za delo in ga popravil, ali dal popraviti. Pri hiši sem vse pregledal in zakrpal luknje v strehi, ki jih je bil napravil veter pozimi. Okna na sobah in drugod se sedaj dobro zapirajo, peč je v redu. Prav tako je z živino. Če me ne bi bilo, lahko Lisko k letu zamenjaš za mlajšo. Prestara je; konja pa naj kar ostaneta. Ako ti ju ne poberejo, počakaj, ker če kupuješ konja, je treba zelo paziti. Kje boš sadila krompir, kje koruzo, kaj bo tu in kaj drugod, sva se že domenila. Dolga ni pri hiši nikakega, dobiti pa imaš pri Slivniku. Njegova zadolžnica je v predalu, saj veš, v katerem. Če bo vojna dolga, se bo vse hudo podražilo. Otroke — to ti niti ni treba praviti, ker si bila vedno dobra mati — dobro vzgajaj. Pazi zlasti na Micko, ki je tako rahlega zdravja. Če se bo še naprej dobro učila, jo po vojni dam v šole. Za delo na kmetih tako ne bo. Franc bo doma, Jožka pa bom dal za kovača, ker vidim, da se rad ukvarja s takimi stvarmi. — Kaj pa sem še hotel reči? Da, no — če bi se zgodilo, da me ne bo... že sama veš, kako ti je ravnati. Vse skrbi bodo padle samo na tvoje rame, sama si boš morala vse premisliti. Otroci ti bodo čedalje v večjo pomoč, da ne boš sama trpela. Glede drugega pa... Mlada si še... bila si mi vedno dobra žena, bila si zvesta in poštena in vem, da ti nikdar niso hodile po glavi kake neumnosti in da ti tudi kasneje ne bodo. Vendar, recimo, lahko bi se zgodilo, da bi te kaj obšlo, česar nikakor ne moreš reči naprej, tedaj najprej vedno pomisli na otroke, ne pa nase. Glej, žena lahko zamenja moža, to vsi vemo, včasih ga celo rada zamenja in včasih je celo srečnejša pri drugem. V tem pogledu ti dam prosto voljo, ako me ne bo. Sama se odloči, dasi mislim, da ti nisem bil slab mož, temveč pravičen in dober in sem te tudi ljubil, kar sama veš. Ali moža kljub vsemu lahko zamenjaš z drugim. Nikdar pa, pravim, nikdar ne more mati otrokom pravega očeta nadomestiti z očimom, kakor oče prave matere ne z mačeho. — Če bi prišla sem vojska, sem prepričan, da ti ne bo mogel nihče očitati nelepega vedenja, a si tudi sama ne boš imela kaj prigovoriti. Že za dekle je nad vse sramotno, ako se speča, stokrat sramotnejše, ako se speča s tujim vojakom. Koliko sramotnejše pa je, ako kaj takega stori žena, in kaj šele, ako to stori mati! Tega ti nisem rekel, ker bi se bal zate; saj vem, da ti kaj takega ne bi nikdar prišlo na misel. Rekel sem samo, ker vem, da se bodo godile tudi take stvari, kakor so se godile že v prejšnji vojni. Če me ne bo... upam, da boš vedno ostala, kakršna si zdaj, in da mi boš ohranila najlepši spomin, ker sama veš, da sem te nad vse rad imel. Za moj grob ne boš vedela, če me ne bo; ne boš mi mogla prinesti rož, ne prižgati sveče v spomin, lahko pa prižgeš luč spomina v srca najinim otrokom. In v tvojem srcu naj gori večna luč spomina name. To je mnogo več vredno kakor vse rože in vse sveče. Luč spomina v dobrem srcu nikdar ne ugasne. Kadar boš z otroci govorila o meni, jim ne pozabi povedati, da sem jih rad imel, in da me je vedno najbolj skrbelo, kaj bo z njimi v življenju in kakšni bodo. Povej jim, da jim ne bo prehudo, ako bodo reveži, vendar pošteni, da bi me pa na smrt ranili, če bi bili bogati pa nepošteni...«

Peter Levec:

Naša ljubezen

O domovina, smo te li ljubili dovolj?
Kako bi te mogli ljubiti še bolj?
Saj tisočkrat mokri in lačni, prezebli
braneč te že vsak smo razor prehodili,
tipaje pred sabo ob temnih nočeh.
Na Pohorju in po Zasavskih bregeh
smo trupla prijateljev naših zagrebli.
Je kje še kak drobec slovenske prsti,
kjer naša ni kanila kri?

O domovina, o domovina!
Na pragu glej mater,
ki čaka na sina,
čeprav je že lansko poletje ji pal.

O mati, naj te ne stre bolečina!
Ko stopala spet boš prek žitnih
dobrav,
med klasjem si pesem svobodno pojoč,
se spomni, da tamkaj tvoj sin je sejal.

Ker naša ljubezen je žrtev in kri,
ker naša ljubezen ni vrtna cvetica!
Ker naša ljubezen je kakor pšenica,
ki bednim in lačnim naj kruh obrodi.

Primožič Franc-Marko:

KOROŠKA V BORBI

V maju mesecu je bila izvedena prva večja in zelo dobro uspela vojaška akcija v Bistrici v Rožu. Uspeh te akcije je bil: za dalj časa onesposobljena tovarna akumulatorjev, zažgana žaga na Bistrici, rešenih 40 ruskih deportirancev, ki so delali v tovarni za akumulatorje. Na ta način so bili postavljeni temelji tudi za vojaško delo in v oktobru tega leta je bil formiran na tem oddelku Koroške nov odred, ki se je imenoval Zapadno-koroški odred. Področje tega odreda je obsegalo ves prostor zapadno od ceste Ljubelj-Celovec. Vzhodno od te ceste pa je deloval bivši Koroški odred, ki se je sedaj preimenoval v Vzhodno-koroški odred. V taki formaciji so koroške edinice prezimile dolgotrajno zimo 1943-44. Kljub vsem začetnim težavam in najtršim življenjskim pogojem je Zapadno-koroški odred že v marcu 1944. leta prodrl severno od Drave na prostor južno od Celovca in Vrbskega jezera. Na ta način so partizanske edinice prodrle v neposredno zaledje Celovca, kjer se je v tistem času nahajal centralni nacionalno socialistični aparat ne samo za Koroško, temveč tudi za ostalo Slovenijo.

Ljudstvo na prostoru severno od Drave je naše borce sprejelo z iskrenim navdušenjem. Nudili so jim vse, kar je bilo v njihovih močeh. Takoj po prihodu vojaške edinice so se tudi tu oglasile prve partizanske puške, klicarji svobode in novega življenja zatiranega naroda. Bilo je izvedenih več dobro uspelih vojaških akcij. Na hitre in velike uspehe tako politične kakor vojaške so Nemci morali nujno odgovoriti.

Kakšen je bil ta odgovor, je jasno razvidno iz pričujočega odlomka iz dnevnika tov. Feliksa, ki je s tov. Mirkom vodil politično organizacijo na severni strani Drave.

»Ljudstvo nas je občudovalo tiste tedne. Čutili so, da smo jim zaščitniki. V teh dneh so prihajali k nam domači fantje-dopustniki. Splošno je bilo mnenje ljudi, da ne sme noben dopustnik nazaj in da morajo vsi k partizanom. Fantje, ki so bili pri nas, so nam zagotavljali, da nam bodo pripeljali vse, ki pridejo na dopust. Mi smo si uredili »bunker«, kjer je bilo središče političnega in vojaškega dela, organizirali smo zveze na vse strani in zvezo čez Dravo. »Bunker« je bil lepo opremljen, dva pisalna stroja sta bila vedno v rabi, dela je bilo dovolj. Čutili smo, da smo popolnoma uspeli kljub neugodnemu terenu in pred vrati Celovca. Bili smo zadovoljni.

Dne 5. aprila so Nemci na tihem pripravili ofenzivo z 2000 vojaki na odseku med Hodiškim jezerom in cesto Bilčovs, okoli Turija, Št. Ilja in Škofič. To je odsek, ki ga prehodiš v najdaljši smeri v eni uri in pol, v splošnem pa manj kakor v eni uri. Ta odsek so popolnoma obkolili. Že okoli polnoči so bile postavljene močne zasede, večje patrole pa so križarile po poteh že ponoči, tako da so se srečavale ena z drugo in obveščale komando o stanju. Sneg je ležal skoro še povsod. Mi smo sicer računali z večjo ofenzivo, ker pa nismo dobili nobenih podatkov, nas je presenetilo, da smo bili tako nenadoma obkoljeni. Navsezgodaj je šla vsa fašistična sila na delo. Razporejena v strelce je natanko preiskala vsak košček zemlje. Partizanska četa je manevrirala med nemškimi patrolami, nikjer se ni mogla zadržati. Hodila je dobesedno med fašisti. Položaj je bil že brezupen. Ob peti uri popoldne pa se ulije močna ploha in z vseh strani je bilo slišati, kako so si fašisti dajali neke znake s trobento. Naši so mislili, da je bil to znak za končni napad, ker bolj obkoljeni, kot so bili, itak niso mogli biti. Bili so pripravljeni, da sprejmejo borbo in da se bore do zadnjega. Glas trobente pa ni bil znak napada, samo umaknili so se, ker so bili lačni in mokri. Rezultat te fašistične akcije je bil en ujet partizan. Mi v »bunkerju« smo poslušali od polnoči do petih popoldne drugega dne zasedo, ki je bila od nas samo 25 do 30 metrov oddaljena. Slišali smo vsak mimohod patrol, pri vsaki smo računali, da bo šla nad nas, ker se nam je čudno zdelo, da nas niso ne opazili in ne slišali. Napetost je bila nepopisna. Po vrhu vsega pa smo bili vsi prehlajeni in skušali kašelj prikrivati in zatajevati na vse mogoče načine. Vsa nesreča našega položaja je bila v tem, da nismo imeli nobene možnosti za umik. Iz tega brezupnega položaja je tudi nas končno rešila ploha. Ofenziva ni dosegla namena, pač pa je resno pokazala, da nas hočejo tu resnično uničiti, če ne bomo znali pravilno manevrirati. Ljudstva je bilo strah, ker so mu grozili, da bodo pobili vsakogar, kdor bo z nami.«

Iz tega kratkega odlomka iz dnevnika tovariša Feliksa je jasno razvidno, v kakšnem položaju in pod kakšnimi pogoji so se naše edinice borile in živele na prostoru severno od Drave. Kljub vsem tem silnim težavam se je četa v borbi in pod takimi življenjskimi pogoji prekalila in je predstavljala jedro, okoli katerega so se zbirali novi borci v vedno večjem številu. Na ta način so partizanske edinice prodrle na severozapad do Osojskih Tur, na vzhodu na Svinjsko planino in Korico, od tu pa postavile zvezo z Lackovim odredom, ki je operiral na področju vzhodno od Korice in severno od Drave.

(Nadaljevanje)

Novo razdobje v zgodovini slovanskih narodov

N. LEONIDOV:

V drugi svetovni vojni so se slovanski narodi hrabro postavili v bran nemškemu in italijanskemu fašizmu. V boju proti njemu so prelili več krvi kakor drugi narodi. Dali so največje žrtve. Hitlerjevi fašisti so opustošili cvetoče predele Sovjetske zveze, pomandrali Poljsko, razdejali Jugoslavijo in Češkoslovaško.

Sovjetska zveza je zaradi fašističnega napada, nemške okupacije in preselitve sovjetskih državljanov na prisilno delo v Nemčijo za vedno izgubila okrog 7 milijonov ljudi, kar daleč presega skupno število izgub v Angliji in Ameriki. Jugoslavija je izgubila skoraj dva milijona, to je 12,7 odstotkov prebivalstva. Na Poljskem so nemški fašisti pobili več milijonov ljudi. Sto tisoči Bolgarov so bili žrtev krvavega režima nemških hlapcev — carja Borisa, Filova, Gabrovskega in drugih.

Slovanski narodi niso upognili hrbta pred fašizmom. V protifašistični osvobodilni vojni so pokazali kar največjo vztrajnost, hrabrost in junaštvo. Znano je, da so sovjetski narodi odigrali odločilno vlogo pri uničenju fašizma in pri reševanju moderne evropske civilizacije pred pretečim uničenjem.

V nasprotju z emigrantsko drhaljo Andersove armade je težko preizkušena Poljska s sovjetsko pomočjo ustvarila vojsko, ki je častno izpolnila svojo dolžnost do domovine. Tudi Češkoslovaška je s sovjetsko pomočjo uredila svojo vojsko, ki se je dejansko borila na sovjetsko-nemški fronti. V Jugoslaviji se je razvilo močno partizansko gibanje in ustvarila mogočna ljudska armada, ki je vezala veliko število sovražnih divizij. Bolgarski narod ni dopustil, da bi Hitlerjevi hlapci uporabili bolgarske vojake proti Sovjetski zvezi in po 9. septembru 1944. leta so Bolgari skupno z jugoslovansko osvobodilno vojsko in Rdečo armado tolkli Hitlerjeve fašiste.

Druga svetovna vojna je bila protifašistična osvobodilna vojna. V njej so se Slovani borili za svoj lastni obstoj. Šlo je za to, ali bodo Slovani živeli in se svobodno razvijali, ali pa naj bi jih Nemci podjarmili, njihove najbolj delavne in napredne ljudi pa iztrebili v plinskih celicah v Oswiecimu in Mauthausnu.

V borbah proti fašistom se je odločila usoda slovanskih narodov. Njihov pradavni boj z nemškimi nasilneži in boj za narodni obstoj sta se zmagoslavno končala. Nič ni čudnega, če so Slovani po porazu Nemčije na zgodovinskih skušnjah zgradili svoje sklepe, ki imajo v glavnem tole vsebino:

Prvič: Slovanski narodi hočejo za vedno odpraviti svojo narodno razkosanost. Svoje življenje si hočejo graditi v okviru neodvisnih narodnih držav in v znamenju združenja Slovanov: Poljakov v novih, zgodovinsko pravičnih mejah poljske republike, Srbov, Hrvatov, Slovencev, Makedoncev in Črnogorcev v mejah FLR Jugoslavije, Ukrajinci v mejah sovjetske Ukrajine.

Drugič: Slovanski narodi, že od nekdaj svobodoljubni, so se nepreklicno podali na pot demokratičnega razvoja. Fašistični režim pa jih je vrgel na zgodovinsko smetišče.

Tretjič: Slovanski narodi so trdno odločeni, da premagajo gospodarsko zaostalost, da ljudske množice rešijo revščine in da dajo širokega razmaha naprednemu družabnemu razvoju.

Četrtič: Slovanski narodi streme za pospeševanjem medsebojnih bratskih odnošajev in za utrjevanjem prijateljstva med seboj, predvsem pa s Sovjetsko zvezo.

To prijateljstvo ima svojo veliko zgodovinsko preteklost. Ruski narod ni imel nikdar nič skupnega s »panslavizmom« monarhističnih oblastnikov, ki so bili prepojeni z duhom imperialističnega (zavojevalnega) šovinizma. Ne panslavisti, ampak ruski vojaki so leta 1877-78 osvobodili bolgarski narod izpod turškega jarma. Ne panslavisti, ampak veliki ruski revolucionarni demokrati kot Herzen in Černiševskij so bili resnični prijatelji bolgarskega, srbskega in drugih slovanskih narodov. Sovjetska Rusija, dežela Lenina in Stalina, je leta 1917 razglasila samoodločbo narodov in s tem dala novega poleta narodnoosvobodilnemu gibanju Slovanov.

V predvojnih letih je Sovjetska zveza ponovno dvignila glas v obrambo slovanskih narodov. Odločno je ugovarjala zasužnjenju Češkoslovaške po Hitlerjevih fašistih. Prijateljske vezi med slovanskimi narodi in Sovjetsko zvezo pa so se še prav posebno utrdile za časa druge svetovne vojne. Rdeča armada je osvobodila narode Poljske, Češkoslovaške in Jugoslavije izpod Hitlerjevega jarma in jih rešila pred popolnim uničenjem. Rdečearmejci nosijo odlikovanja »Za osvoboditev Varšave«, »Za osvoboditev Prage«, »Za osvoboditev Beograda«. Po poljanah slovanskih dežel se dvigajo grobovi, v katerih počivajo vojaki in častniki Rdeče armade, ki so dali življenje za osvoboditev svojih slovanskih bratov.

In končno še zadnji nauk iz zgodovinskih skušenj: slovanski narodi nočejo biti več žoga v politični igri drugih držav. Odslej naprej sami odločajo o svoji usodi. Samo tako bo zagotovljen mir, demokracija in procvit njihovih držav.

Vsi ti sklepi, do katerih so prišli Slovani po ogromnih žrtvah, niso všeč vojnim hujskačem, nazadnjakom in fašistični zalegi. Odtod tudi križarska vojna proti demokratičnim režimom v slovanskih deželah, hujskanja proti Sovjetom in nesramni očitki o nekem »novem panslavizmu«.

Nazadnjaški ljudje v nekaterih velikih državah si želijo nazaj tistih časov, ko je kri slovanskih narodov v veliki mednarodni igri pomenila drobiž za medsebojno poravnavanje računov, ko je bilo mogoče neovirano in brez vsakega nadziranja izkoriščati ceneno delovno silo poljskih delavcev, srbskih in bolgarskih kmetov in ko so iz slovanskih držav pod zaščito nazadnjaških oblastnikov izžemali velikanske dobičke.

Sodelovanje slovanskih narodov je onemogočilo povrnitev teh starih časov. Zato se nazadnjaki divje zaganjajo proti zvezi slovanskih narodov.

Generalisim Stalin je rekel:

»Zveza slovanskih narodov ni z imperialistično domišljijo navdahnjeni carski panslavizem, ona je zveza med seboj enakopravnih slovanskih držav. Sovjetska zveza se poteguje prav za takšno zvezo.«

Tem besedam so sledila tudi dejanja. Sovjetska zveza nesebično pomaga bratskim slovanskim narodom. Ne zahteva, da bi nad njimi gospodovala, ne namerava zasesti njihovih ozemelj in jim ne vsiljuje svojega družbenega reda. Prijateljstvo med slovanskimi državami in njihova povezanost nista naperjeni proti nobeni državi. Jamčita za mir in varnost v popolnem soglasju s cilji Združenih narodov.

Nove slovanske demokratične sile so prvič v zgodovini na miren način in v interesu narodov rešile zelo težka mednarodna vprašanja, ki so bila tako pogosto vir mednarodnih zapletljajev in povod raznim sporom in vojnam. V duhu lastnih državnih in narodnih interesov so demokratične sile v vsaki deželi na svojstven način rešile in še rešujejo najtežja socialna in politična vprašanja.

Toda kaj je to mar politikastrom in časnikarjem mednarodne reakcije? Oni še vedno gobezdajo o »pretečem panslavizmu«, »ruskih conah« in »železnem zastoru«. Demokracija v Jugoslaviji, na Poljskem in v Bolgariji ni po njihovem okusu. Njim je bolj všeč demokracija po grškem in španskem, in mir po indonezijskem vzorcu. V svojih protislovansko usmerjenih izvajanjih govori Harold Nicolson o današnjem vseslovanskem »prodiranju proti zapadu«. Kako pride do te izmišljotine? Hitlerjevi fašisti so bili tisti, ki so si izmislili preteči »slovanski pohod z vzhoda«, da bi prikrili svoje priprave na vojno. Današnji nazadnjaki se poslužujejo iste krinke za svoje načrte o svetovnem gospostvu.

Reakcija dviga tisto zastavo za boj proti slovanskim narodom, ki je zdrknila iz rok nemških fašistov, pri katerih se je zlegel gorostasni načrt o iztrebljenju Slovanov. Nazadnjaki, ki bi radi posnemali ta primer, naj se spomnijo, kakšen je bil konec vsega tega za nemški fašizem.

Slovanski narodi so se naučili ceniti slogo in prijateljstvo, ki so si ju priborili v skupnem boju proti najhujšemu sovražniku. Na tej podlagi z zaupanjem gradijo svojo bodočnost.

NOVA BOLGARIJA

»Kdor pade v boju za domovino, živi večno!«
(Hristo Botev)

V zgodovini razvoja slovanskih narodov na Balkanu k popolni narodni osvoboditvi si je moral bolgarski narod utirati pot skozi dolgotrajne borbe, ki so doživele svoj vrhunec in konec v letih zadnje svetovne vojne. Bolgarija je dobila narodno svobodo in demokratično ureditev svoje države, v kateri so vse narodne napredne sile prišle do popolnega izraza.

Leta 1382 so Turki zavzeli Sofijo in nato pet stoletij gospodarili v Bolgariji in Srbiji. Šele v rusko-turški vojni leta 1878 so si Bolgari s pomočjo ruske vojske izvojevali narodno svobodo. To je rodilo pri njih veliko ljubezen in hvaležnost do ruskega naroda, ki bi se lahko še poglobila, ko je rusko ljudstvo po uničenju carizma vzelo svojo usodo v lastne roke. Proti tej naravni in splošni priljubljenosti ruskega naroda pa se je dvignil nemški imperializem, ki si je z vsemi sredstvi prizadeval, da si čez Balkan prebije pot na bližnji vzhod. V Bolgariji se je vgnezdila nemška dinastija Koburgov kot predstavnica nemškega prodiranja. Okrog sebe je zbirala najreakcionarnejše in najpohlepnejše ljudi. Ta klika je v zadnjih treh desetletjih vodila protibolgarsko politiko, ki jo je narod plačal s porazom v osvobodilni balkanski vojni 1912-13 in s še hujšo narodno nesrečo v prvi svetovni vojni, ki so Bolgarijo potegnili v nemški tabor. Nagrada za to sodelovanje so bile težke človeške žrtve, razkosanje ozemlja in gospodarska propast. Nemški vazal car Ferdinand je pobegnil v Nemčijo; toda s tem še ni bilo konca nemškemu vplivu. Njegov sin Boris je prevzel vajeti iz rok svojega očeta in nadaljeval to pogubno politiko, ki je po 25 letih privedla Bolgarijo spet na rob prepada. S pomočjo domačih izdajalcev je Boris leta 1923 izvršil državni udar, vrgel ustavno vlado Stambolijskega in uvedel fašistično diktaturo. To je privedlo Bolgarijo do priključitve k državam osi in do popolne podreditve Hitlerjevi osvajalni politiki. Toda bolgarski narod je prav v teh najtežjih časih dokazal, da je njegovo jedro zdravo in da se zna uspešno boriti proti njegovemu zastrupljevalcu — razjedajočemu nazadnjaštvu. To borbo je organizirala in vodila bolgarska delavska stranka, naslednica prve bolgarske revolucionarne stranke — »Socialno demokratske stranke«, ki jo je vodil Blagoj. Iz nje je izšel Georgij Dimitrov, ki je s svojim odločnim nastopom pred fašističnim sodiščem v Lipskem sprožil po vsem svetu plaz odpora proti Hitlerjevemu fašizmu. Dimitrov je bil pozneje glavni sekretar komunistične internacionale, danes pa je na čelu bolgarske komunistične stranke.

Bolgarsko narodno osvobodilno gibanje se je začelo že leta 1941 ko so dinastija in domači izdajalci izročili deželo Nemčiji. Ta jo je nato vojaško zasedla.

Ko so Hitlerjevi fašisti začutili prvi odpor rodoljubov, so organizirali preganjanja, zapiranja in pobijanja pripadnikov narodno osvobodilnega gibanja. Na glave vodilnih partizanov so razpisali visoke denarne nagrade. Kljub preganjanju in grožnjam so najboljši in najpogumnejši sinovi naroda stopali v partizane, katerih vrhovni vodja je bil Terpežev, generallajtnant in sedaj član vlade.

Ko so spoznali, da se je vojaški položaj držav osi bistveno poslabšal, so bolgarski fašisti poskusili preslepiti rodoljubni bolgarski narod na ta način, da so na vlado poklicali »demokratične« politike, Muravieva in Mušanova, ki naj bi pod krinko »nevtralne« vlade zagotovila umik nemški vojski z Balkana. Ta načrt sta jim prekrižali prodirajoča Rdeča armada in svobodoljubnost bolgarskega naroda. Dne 9. septembra 1944 je padel fašistični režim in vlada domovinske fronte je prevzela oblast. Bolgarija je takoj nato napovedala Nemčiji vojno. Njena armada, ki je štela 150.000 mož, se je udeležila osvobodilnih borb v vzhodnem delu Jugoslavije, Madžarske in Avstrije. V teh bojih je padlo okoli 40.000 vojakov. 9. september je prelomnica v bolgarski zgodovini, kajti tedaj je bolgarsko ljudstvo zlomilo izdajalsko politiko Hitlerjevih plačancev. Junaška borba bolgarskih partizanov proti nemškemu imperializmu je oprala sramoto, s katero so domači izdajalci umazali ime Bolgarije.

Voditeljica in organizator demokratičnega gibanja v Bolgariji, Domovinska fronta, združuje v sebi 5 strank, v katerih so zastopane vse napredne delovne sile naroda. Današnjo vlado Domovinske fronte sestavljajo zastopniki vseh petih strank.

Takoj ob nastopu vlade Domovinske fronte septembra 1944 so bila po vsej deželi osnovana ljudska sodišča, ki so izrekla zasluženo kazen vsem vojnim zločincem, ki so politično ali gospodarsko sodelovali s Hitlerjevimi fašisti. Od teh je bilo 194 obsojenih zaradi zločinov, ki so jih zagrešili na grškem ozemlju, in 313 zaradi nasilja proti Jugoslovanom.

Nemci so v bolgarskem narodnem gospodarstvu povzročili pravo razdejanje. Na milijone glav živine in velikanske količine živil, tobaka in surovin so ugrabili in odvlekli iz dežele, ki je bila ob koncu vojne oropana do golega. Takoj po osvoboditvi je vlada Domovinske fronte zajela vse ljudske sile, da pomagajo pri obnovi gospodarstva. Mesta in podeželje tekmujejo med seboj: kmetje pomagajo mestnim prebivalcem s potrebno hrano in drugimi stvarmi, potujoče brigade delavcev pa popravljajo poljedelske stroje, orodje in sodelujejo pri poljskih delih. Pri vseh delih obnove ima največ zaslug mladina s svojim prostovoljnim delom. Vlada z vsemi sredstvi pospešuje razvoj poljedelskega zadružništva, ki šteje danes 3.000 zadrug s 311.000 člani. Na izključno zadružni podlagi je osnovana proizvodnja in prodaja vseh glavnih pridelkov bolgarskega gospodarstva: tobak in vino. Pa tudi v gozdarstvu se močno uveljavlja zadružno načelo.

Nova Bolgarija je zaradi prijateljskih odnošajev z novo Jugoslavijo in drugimi naprednimi narodi na najboljši poti, da ustvari trdne temelje za lepšo bodočnost bolgarskega naroda.

GOSPODARSTVO

Florijan Lapuš, predsednik Zadružne zveze:

Slovensko zadružništvo na Koroškem

Po zlomu nacizma so se naši stari zadrugarji pričeli spraševati: Kaj bo s slovenskimi zadrugami? Prav tako ljudstvo: Kdaj bodo pričeli naši možje z delom v posojilnicah in hranilnicah. Mi pa smo čakali, da se zganejo merodajni ljudje, da upostavijo naše zadruge in tako popravijo veliko škodo in krivico, ki so nam jo povzročili nacisti. Toda nič se ni zgodilo! Šele ko smo sami odločno zahtevali, se je vlada odločila ter dne 6. marca 1946 izdala odlok, s katerim je upostavila slovenske zadruge. Žal je ostal sklep le na papirju. Medtem so imeli naši zastopniki razgovor z vodstvom Raiffeisenverbanda. To je izjavilo, da nima nič proti temu, da slovenske zadruge izstopijo iz te zveze in se osamosvoje. Dne 15. aprila tega leta je bilo pri deželni vladi posvetovanje o tem vprašanju. Povabljena sta bila msgr. Podgorc in neki Ostermann, ki je popolnoma neznan človek med slovenskimi zadrugarji. Povabili pa niso nikogar od Zvezinega odbora. Na posvetovanju so sklenili, da bodo izbrisali iz zadružnega registra komisarja Geissnerja, na njegovo mesto pa bodo postavili msgr. Podgorca, Ostermanna, Lapuša. Mestni magistrat mora izpraznitи bivše prostore celovške Slovenske posojilnice v Pauličevi ulici št. 17 in jih dati zopet Zvezi. Dvanajst zadrug, ki niso bile »fuzionirane«, naj skliče sestanek svojih članov in izvoli neko nadzorstvo. Pri tej priložnosti naj se jim »priporoča«, da pristopijo k Slovenski zadružni zvezi.

Takega načina rešitve slovensko zadružništvo v celoti ne more sprejeti. Sicer pa tako ali tako ni bil uresničen noben sklep tega posvetovanja.

Naše stališče je bistveno drugačno. Nesmisel je postavljati namesto enega komisarja tri. Ti po izjavi načelnika registraturnega sodišča drug brez drugega tudi ne morejo prav ničesar ukreniti. Prav tako je neznan delokrog teh komisarjev. Običaj je, da postavijo komisarja zadolženemu podjetju, ne pa zadružni organizaciji, ki jo hočejo obnoviti. Dalje. Naloga teh komisarjev naj bi bila, da izvedejo priključitev dvanajstih kreditnih zadrug k Slovenski zadružni zvezi. Te zadruge po upravljajo nemški odbori, v katerih še sedaj sede nacisti. Zato tu ne smemo »priporočati« ali moledovati. Tu je treba ukrepati. Kajti sicer bo ostala Zveza brez članic. Prav tako niso sklepali na tem posvetovanju, kdaj naj se priključijo še ostale zadruge, ki so bile združene z nemškimi. Taka rešitev bi bila nova krivica za slovensko zadružništvo, kajti tako bi se obšli stari zakoniti odbori Zveze in njenih članic, ki pa so edini upravičeni, da vodijo zadružne posle. Postavitev komisarjev sama na sebi je krivična in proti vsem demokratičnim načelom. Ti trije možaki naj bi predstavljali Zvezo, a voljeni niso bili. Pač pa so bili svojčas voljeni odbor Zveze in odbori njenih članic. Čeprav jih je Gestapo nasilno odstavil, vendar še vedno obstojajo. Voljeni so bili po predpisih pravil in zadružnega zakona ter so sklepčni. Zato slovenski zadružniki vztrajamo pri zahtevi, da samo odbor Zveze lahko pravomočno zopet odvzame vodstvo zadrug.

Da jasno ugotovimo naše stališče, smo sklicali skupno sejo odbora Zveze in nadzorstva. Na njej so bili soglasno sprejeti sledeči sklepi:

1. Koroški deželni vladi pošljemo spomenico, v kateri ugotavljamo: Še vedno obstoja odbor oziroma načelstvo Zveze, kakor je vpisan v zadružnem registru. Odbor v polni meri zadošča paragrafu 15. zadružnih pravil. Vzpostavljeno je stanje izpred časa, ko so postavili Geissnerja za komisarja. Zato je vsako novo konstituiranje odbora odveč. Dolžnost deželne vlade je, da obvesti registracijsko sodišče o svojem sklepu z dne 6. marca 1946 in mu odredi, da črta Geissnerja kot komisarja ter da namesto novega naslova uvede zopet starega: »Zveza koroških zadrug«.

2. Samo odbor je kompetenten pri vseh bodočih razpravah o imovini Zveze. Njegova naloga je, da uredi članice tako, kot so bile pred Geissnerjem. Slovenski zadrugarji z zanimanjem pričakujejo, kako dolgo bo še trajalo, preden bodo odločujoče oblasti popravile storjeno škodo in izbrisale krivico, ki jo je nacizem prizadel koroškim Slovencem.

Dovolj je že bilo pisarjenja po listih in raznih izjav v govorih, da koroški Slovenci uživajo vse pravice in da niso več zapostavljani. Uresničite sedaj besede! Slovenski zadrugarji zahtevajo svojo pravico, če hočejo ureditev slovenskega zadružništva tako, kakor je bilo pred nacistično strahovlado in Geissnerjem. Slovenski zadrugarji zahtevajo povrnitev škode, zahtevajo, da vlada nudi pomoč in podporo za takojšnje delovanje naših zadrug.

Slovensko ljudstvo na Koroškem je bilo že tolikokrat goljufano. Ali ga hočejo sedaj ogoljufati še za tisto, kar so naši očetje s pridnostjo in vestnostjo zbirali skozi desetletja, za narodno premoženje, ki so ga zaplenili koroškim Slovencem leta 1941 Nemci?

Nočemo polovičarske rešitve našega zadružniškega vprašanja. Z zadružnim delom ne moremo pričeti, dokler ne izpolnijo naših zahtev, ki smo jih navedli v vlogi na deželno vlado. Ostanimo trdni in složni, ne cepimo svojih sil, držimo se zadružnega gesla: »Vsi za enega, eden za vse!« Naše zahteve so pravične in tako malenkostne, da bi bila sramota za vse tiste, ki jih ne bi hoteli izpolniti. Dovolj je že bilo čakanja, zahtevamo dejanj!

Tujega nočemo, svojega ne damo!

Pesno (ronino) perje - dobra pomožna krma

Spričo nenavadne suše, ki je trajala vso pomlad, postaja pri nas vprašanje pomožnih in zasilnih krmil prav perečе. Sena je bilo malo, pa tudi otave večinoma ne bo dosti, ker se je črv pojavil močneje, kot smo pričakovali.

Kot pomožno krmilo prihaja pri nas v poštev predvsem pesno perje ali perje rone, kakor pravijo v Rožu. Strokovnjaki so nas sicer svoj čas učili, da je za pridelek pese bolje, če je sploh ne obiramo. Res je, da postane pesa debelejša, če je ne obiramo. Toda novejši praktični in znanstveni poskusi so pokazali, da je **skupen pridelek vseh redilnih snovi** znatno večji, če pesi od časa do časa previdno in zmerno jemljemo perje predvsem od spodaj. Paziti moramo, da ne začnemo obirati prezgodaj in da ne obiramo **preveč**. Upoštevajmo, da so zeleni listi za rastlino pljuča, skozi katera ne prihaja samo potrebni zrak, ampak tudi dobršen del redilnih snovi, ki povzročajo debelitev korenin in gomolja.

Kako redilno je za živino pesno perje, nam pokazuje kemična analiza. Dočim vsebuje pesa oziroma njena korenina samo 0,7 odstotka beljakovin, se nahaja teh v listih oziroma perju 1,2 odstotka. Zato pesno perje tudi tako ugodno učinkuje na molznost. Svojčas so mi zatrjevali napredni gospodarji, ki so pokladali pesno perje kravam, da je začela molznost takoj vidno rasti.

Pri nas na Koroškem smo vajeni pokladati pesno perje predvsem prašičem. K temu krmljenju bi pripomnil sledeče:

Strokovnjaki pravimo, da je bolj priporočljivo pokladati pesno listje surovo, nekuhano, ker s kuhanjem uničimo do polovice redilnih snovi. Resnica je, da prašiči zelo radi žrejo zeleno perje in da tega »nimajo nikdar dosti«. Poleti ima gospodinja tudi malo časa za kuhanje, kaj je potem bolj zapeljivo, kakor vreči pod živali vsakokrat nekaj perja in — prašiči so opravljeni. Skušnja pa je pokazala, da pretirano krmljenje s surovim pesnim perjem lahko povzroča nevarno bolezen (zastrupljenje), ki jo mnogi smatrajo za rdečico. Toda medtem ko so za rdečico obolele živali vedno vroče, so pri zastrupljenju s pesnim perjem prašiči mrzli.

Če smo že primorani dajati prašičem večje količine pesnega perja, krmimo poleg tega še **drugo, tečnejšo krmo** in dajmo živalim vsak dan tudi nekaj **klajnega apna** (Futterkalk).

Tudi **kravam** in goveji živini ne pozabljajmo v jeseni ob obilnejšem pokladanju pesnega listja, repnega perja in različne druge zelenjadi dati vsak dan nekaj klajnega apna. Ob preveč enostranskem in preobilnem pokladanju predvsem **s prstjo onesnaženega** perja se pojavi pri govedu driska in napenjanje. **S prstjo onesnaženo listje je torej pred krmljenjem ali kisanjem treba vedno oprati.** To velja tako za govedo kakor za prašiče.

Sicer pa navajajmo živino v jeseni le **postopoma** na uživanje pesnega perja in ga rajši mešajmo med drugo suho hrano. —k.

DROBNE GOSPODARSKE NOVICE

Serijska proizvodnja industrijskih mikroskopov sovjetskega tipa. Neka tovarna v Leningradu je pričela s serijsko izdelavo univerzalnih industrijskih mikroskopov sovjetskega tipa. Doslej je izdelovala samo ena firma na svetu takšne aparate. Ti mikroskopi so sestavljeni iz 1160 delov in so težki skoraj pol tone.

Povišanje cen žita v ČSR. Češkoslovaška vlada je določila nakupno ceno letošnji pšenici in rži na 360 Kč (lani 280 Kč). V podobnem razmerju je bila povišana cena ovsu in ječmenu, medtem ko cene industrijskim proizvodom padajo. Kljub temu pa bo ostala cena kruha in moke nespremenjena. To je znamenje, da sedanja vlada upošteva potrebe kmeta in delavca.

Prežihov Voranc: **SAMORASTNIKI**

Meta se je zvijala od bolečin, kakor bi bila s svojimi silami pri kraju. Hropla je vedno glasneje, kakor bi s tem skušala zadušiti bolestno stokanje. Nekajkrat se je njeno telo tako krčevito zvilo, da se je stresla vsa psica. Proti koncu je Metino hropenje preglasilo materino hlastajočo molitev.

»Kateri si bil za nas na križu pribit...«

Enkrat, dvakrat... desetkrat...

Potem je rožni venec zarožljal na tla. Hudobivka je planila k Meti... krvava rihta je bila končana. Karničnik je razvezal roke in še hitro odpihnil pepel z dlani, da se je pokazala ena sama, velika, osmojena rana nakiplega mesa in žil.

Meta se je sunkoma dvignila, a takoj s pobešenimi rokami omahnila materi v naročje.

»Na tem svetu je pravici zadoščeno, da bo še na onem svetu, pa sama glej.«

S temi besedami je Karničnik opravil svoje delo. Potem se ni več brigal zanjo.

Meta je bila vsa pijana od bolečin in se je slepo prepustila svoji materi, ki jo je narahlo objela čez pas in jo vodila iz hiše, da bi čimprej izginili izpred oči teh neizprosnih ljudi.

Pri durniku pa se je vmešala Karničnica, ki je doslej sedela, kakor bi bila izrezana iz lesa. Hudabivka je urno potegnila Meto za seboj čez visoki prag, kakor bi jo hotela obvarovati pred novim napadom. Toda v veži jo je Karničnica z enim sunkom iztrgala iz materinih rok, se je polastila in se z nepopisnim sovraštvom zakadila vanjo. Strgala ji je haderco z glave, jo zgrabila za lase in jo sunila čez prag, da je Meta v loku zletela pred hišo in padla na obraz.

»Prekleta cundra...«

Tako je zaklela Karničnica, hkrati pa zagnala vse Metine stvari za njo, njene obleke in njeno perilo, vsega za dobro culo. Nato je treščila vrata v podboje, da se je stresla vsa hiša.

Zdaj se je začel drugi del Metine pokore — očitna sramota pred družino, iz katere je bila za zmeraj izgnana. V tistih časih so na kmetih kaznovali z očitno sramoto skoraj vsako prešuštnico, posebno pri velikih družinah; ta kazen je ostala še potem, ko se predivo ni več žgalo.

Greh kake dekle je padel tudi na njene tovarišice; zato so po stari navadi imele pravico, da se nad nesrečnico maščujejo na ta način, da ji nad glavo prevežejo krila in jo s šibami po goli sramoti iztepejo iz dvorišča.

Preden je Hudabivnica, ki je takoj za Meto planila iz hiše in mimogrede v diru pobrala njene raztresene cunje pred pragom, utegnila priskočiti na tleh ležeči hčeri na pomoč, so planile nanjo domača hči, velika dekla in kravarica. Prej ni bil ves čas nobene videti, zdaj so se pa mahoma nekje vzele, da izvrše nad osovraženo mlado tovarišico njim pripadajočo postavo. Vsa poselska družina je bila zbrana na gorici in čakala, da pride do svojega deleža.

Velika dekla in kravarica sta bili že postarni dekli, ki sta mrzeli Meto zaradi njene lepote, hči pa se je od staršev navzela sovraštva. Te tri ženske so planile na Meto, jo v hipu postavile pokonci, še hitreje dvignile dekletovo gornje in spodnje krilo nad glavo in ju tam prevezale, da je bilo Metino spodnje telo popolnoma golo.

Potem so z močnimi brezovimi šibami začele klestiti po nagem životu, zraven pa besno sikale:

»Cundra, cundrasta...«

Meta je zakričala z nepopisnim glasom. Čeprav ni mogla ničesar videti skozi krili, je slutila, da posli od vseh strani zijajo vanjo; ta očitna sramota jo je huje zabolela kakor pa tleče predivo. Če bi ji mati zdaj ne priskočila na pomoč, bi bilo zanjo hudo, kajti bila je zavita v temo in ni vedela, kam naj pobegne pred šibami.

Mati pa je že bila pri njej. Ne da bi poskusila razvezati krila in jo rešiti sramote — tega si tudi Hudabivka ni upala, da bi prekršila stare postave in pravice — jo je objela čez pas in jo v diru vodila do najbližje lese. Onstran plota se pravica očitne sramote že neha. Lesa je bila kakih dvajset korakov oddaljena; dekle se je z zavezanimi očmi slepo zaneslo na mater in tako sta bežali, kar sta mogli, pred zasledujočimi, že čisto pobesnelimi zasledovalkami, ki so neprenehoma udrihale s šibami po njeni goloti in sikale:

»Kuzla, kuzlasta... na... cundra prekleta...«

Babe so bile kakor obsedene; njih hlepeče oči so se še strašneje zagrizle v Metino belo kožo in v njeno lepo oblikovano spodnje telo, kakor pa ostra brezovina njihovih habin. Kakor bi jih ravno ta deviška belina podžigala k še hujši besnosti. Babam, posebno obema deklama, se je pri tem zdelo, da se maščujejo za neko tajno krivico in zapostavljenost, ki sta jih grizli že od mladih nog. Zato so tem huje pritiskale za bežečima, čim bolj štrenasto je postajalo Metino telo.

Pri tem jih je podžigal krohot hlapcev, ki so zijali od hleva:

»Ali si puščate kri, ho, ho... le daj, Mica, ho, ho...«

Stara Hudabivka se ni zmenila za udarce, ki so padali tudi po njeni roki, in je Meto kar z eno roko dvignila čez prelaz. Sramotnega šibanja je bilo zdaj konec.

Znorele babe so pobesile svoje s krvjo obrizgane habine in so se sklonjenih glav vrnile proti hiši, da po

NAŠA ŽENA

Slovenskim ženam in materam

Antifašistična fronta žena za Slovensko Koroško nam pošilja v objavo sledeče vrstice:

Antifašistična fronta žena za Slovensko Koroško je bila sicer šele letos ustanovljena, kljub temu pa so slovenske žene na Koroškem že zelo delovne. Pokazati hočejo svojo trdno voljo, da zmagamo in živimo svobodno na svoji domači zemlji.

8. marca smo tudi slovenske žene obhajale mednarodni praznik žena. Ta dan smo sklenile, da se hočemo v bodoče v polni meri zavedati svojih dolžnosti do lastnega naroda. Ne samo možje, tudi žene smo odgovorne, da se dokončno osvobodi naša slovenska koroška zemlja nacističnega duha in njegove bolne miselnosti.

Za nami so težka leta preganjanj, žrtev in junaškega boja. Pred nami pa so velike naloge, ki jih moramo pomagati uresničiti tudi žene: uničiti bo treba ostanke fašizma in tako zagotoviti resničen in trajen mir, ki je nam materam tako pri srcu. Boriti se bo treba za pravice vseh zatiranih in pomagati pri odstranjevanju ruševin, ki jih je povzročil nacizem. Me koroške žene bomo delali v okviru Osvobodilne fronte za resnično osvoboditev naše lepe dežele.

Naše žene ne bodo dopuščale, da bi se ljudstvo namerno uspavalo v nekakšno brezdelnost, češ usoda sama nam bo naklonila naše pravice. Danes ni čas čakanja. Zavedati se moramo, da si je treba vsako pravico priboriti in prav posebej še svojo svobodo. In če so sodelovale v osvobodilnem boju in pomagale partizanskim borcem v najtežjih dneh, potem bodo znale tudi danes doprinesti svoj delež za dokončno osvoboditev in za lepšo bodočnost slovenskega ljudstva na Koroškem.

Svojčas je najmanjše sodelovanje s partizani lahko pomenilo smrt ali zapor. In vendar so žene pomagale: oskrbovale so borce s hrano, negovale ranjence, obveščale tovariše v primeru nevarnosti in jih tako varovale pred gestapovci. Če je bila prej pripravljenost za žrtve tako velika, se je tudi sedaj ne smemo ustrašiti. Oprijeti se moramo dela in se boriti za resnično svobodo. Kajti čeprav je vojna končana in fašistični vojaški stroj strt, traja borba koroških Slovencev za njihove pravice še naprej. To nalaga tudi nam ženam posebne dolžnosti in bremena. Če hočemo, da se bodo kdaj uresničile naše želje po trajnem miru, potem se moramo tudi mi uveljaviti v javnem življenju.

Današnja žena je enakopravna. To pa ji ne daje samo pravic, ampak ji nalaga tudi dolžnosti. Nič več se ne more zanašati samo na moža, češ bo že on vse ukrenil, da bo prav. Tudi žena se mora zanimati, kaj je v javnem življenju prav in kaj je krivica. Šele ko bo znala to sama pravilno oceniti, bo lahko postala svojemu možu opora pri javnem delovanju. Potem bo znala moža tudi vzpodbujati, da ne popušča v svojem odločnem boju za pravice svojega naroda.

Žena mora imeti kot mati razumevanje za delo in stremljenja mladine, ki je vselej najbolj požrtvovalna. Mati, ki hoče svojemu narodu dobro, ne bo svojim otrokom z godrnjanjem onemogočila, da svoj prosti čas žrtvujejo za slovensko prosveto in za druge narodne potrebe. Naša mati se mora še prav posebej posvetiti vzgoji svojih otrok, pomagati mora pri izgraditvi človeka, kakršnega smo si slikali v najstrašnejših trenutkih sredi divjanja fašističnih zločincev, sredi mučenj in strahot v lagerjih in koncentracijskih taboriščih.

Našo mladino moramo vzgajati tako, da bo znala ceniti žrtve, ki jih je doprinesel naš narod v narodno osvobodilni borbi. Slovenska mati mora posvetiti posebno veliko pozornost doraščajoči mladini, kajti šola naši mladini tudi danes še daleč ne daje tega, kar bi morala. Nujno potrebno je, da vzgajamo otroke v narodnem duhu, ker bodo samo tako prejeli na življenjsko pot trdno oporo za vse težke preizkušnje.

Žena naj v svojem zanimanju za javno življenje ne zaostaja preveč za možem. Seveda pri tem ne sme zanemarjati svoje družine in doma. Marsikatera žena bo ob spremljanju javnih dogodkov začutila v sebi sposobnosti in veselje, da bi sodelovala pri reševanju javnih zadev. Slovenski narod je prav v osvobodilnem boju dal lepo število javnih delavk, ki so veliko prispevale k osvoboditvi. Sploh si je slovenska žena s svojo udeležbo pri osvobodilni borbi priborila enakopravnost v vsakem oziru.

Koroška žena bi se morala vprašati, če je bil njen delež pri osvobodilnem boju zadosten in koliko bo morala žrtvovati pri delu za dokončno osvoboditev.

Če bo slovenska žena sodelovala pri narodno kulturnem in drugem javnem delu, bo s tem pomagala večati odporno silo slovenskega naroda na Koroškem. Žena je bila ponekod vso vojno doma in je lahko opazovala delo nacističnih mogotcev, si zapomnila njihovo lažnivo govoričenje. Opazovala in beležila je tudi krivice in zločine nacističnih veljakov. Danes je njena dolžnost, da pomaga razkrinkovati te nacistične lažnivce in sleparje, ki so se odeli z ovčjim kožuhom in čakajo na priložnost, kdaj bi spet lahko preganjali nedolžne žrtve.

Samo majhen del svoje materinske ljubezni naj posveti žena tudi svojemu narodu. Nekaj tistega trpljenja, ki ga mati voljno prenaša za srečo svojih otrok, naj žrtvuje za lepšo in boljšo bodočnost svojega naroda. Naj jo pri tem spremlja zavest, da s svojo žrtvijo tudi svojim lastnim otrokom gradi človeka vredno bodočnost, potem te žrtve prav gotovo ne bo več čutila kot breme. Žena in mati, kar žrtvuješ za svoj narod, si žrtvovala za lepšo in svetlejšo bodočnost svojih otrok!

Hilda.

NASVETI ZA DOM IN ŠE KAJ

Kako naj damo otroku odvajalno **sredstvo.** Kot odvajalno sredstvo služi še zmeraj najbolje ricinovo olje, ker ne draži debelega črevesa kakor razna druga sredstva. Toda gosto, oljnato tekočino otroci skoraj zmeraj odklanjajo. Upira se jim in ne morejo je popiti. Zato jim jo je treba dati v drugi obliki. Steklenico z ricinovim oljem postavimo v precej vročo vodo, kjer se razredči. Potem pa zlijemo običajno mero v skodelico sladke kave. Otrok najbrž sploh ne bo opazil, da pije zasovraženo olje. Tudi odrasli naj poskusijo vzeti olje na ta način, če se jim drugače upira.

Ali veste, da podplati držijo dalje časa, če jih namažemo z ricinovjm oljem. Isto storimo tudi v zimskem času, da se usnje tako hitro ne premoči.

Madežev od sveče na lesenem pohištvu ne smemo strgati z nožem. Brez težave jih odstranimo s cunjico, ki smo jo namočili v olje.

Svež kruh se lepo reže, če prej pomočiš nož v vrelo vodo.

Saje se ne naberejo na kuhinjski posodi, če jo namažeš s kakšno maščobo, preden jo postaviš na odprt ogenj.

Lonec, kjer se ti je prismodila jed, očisti s pepelom.

• ZANIMIVOSTI •

Znanost odkriva resnico

Že od nekdaj je bilo zemeljskim prebivalcem nočno nebo, posuto z nešteviln imi zvezdami, nerazumljiva, skrivnostna stvar. Dokler so zvezde mirno mežikale na zemljo, je bilo vse v redu in prav; kadar pa so se pojavili kometi, sončni in lunini mrki, utrinki in drugi nebesni pojavi, so ljudje prestrašeni govorili drug drugemu, da bo vojna, kuga, kobilice, suša... Nikomur ni prišlo na misel, da bi preizkusil resničnost napovedi in prerokovanj najrazličnejših goljufov in vedežev. Nasprotno! Vsak kralj ali vojvoda je imel nekaj učenjakov-astrologov, ki so iz položaja zvezd napovedovali človekovo prihodnost. In enako kakor kralj je tudi vse ostalo ljudstvo verovalo v zvezde in bodočnost, ki je skrita v njih, in se zatekalo k astrologom. Njihov položaj ni bil lahek; nekateri so bili visoko nagrajeni, druge je čakala vrv ali ječa. Ali astrologi so bili s svojim vestnim opazovanjem neba in njegovih pojavov tudi začetniki astronomije (zvezdoslovja), znanosti, ki nam je do današnjega dne pojasnila že nešteto »čudežnih« pojavov na nebu in dokazala, da kometi, mrki in utrinki ne napovedujejo vojn, bolezni, nesreč, temveč da se pojavljajo in izginjajo po strogih naravnih zakonih, ki jih je odkril razvijajoči se človeški duh.

Vzporedno z astrologijo je v srednjem veku nastala alkimija, in sicer iz želje, da bi človek lahko delal zlato iz navadnih kovin. To se seveda nikomur ni posrečilo, a iz lažne znanosti se je razvila kemija. Ta veda nas uči najčudovitejših pretvorb snovi, ki se uporabljajo v gospodarstvu, v znanosti in v zdravstvu, ter mnogo bolj koristi človeštvu, kakor pa izdelovanje dragocenih kovin.

Mnogo pojavov, ki so nekoč vznemirjali človeka in ga navdajali s praznovernim strahom, nam je razložila znanost, ki se je opirala na neštevilne poskuse in dokaze. A kljub temu, da je znanost pojasnila že toliko stvari, so te še vedno neznane najširšim množicam? Zakaj? V mnogih državah vladajoče plasti ne želijo, da bi ljudske množice spoznale resnico. Kajti potem ne bi več mirno prenašale izkoriščanja in krivic, otresle bi se zatiralcev in svobodno zaživele.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI., Ottakringerstrasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.
Podružnica uprave »Slov. vestnika«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21/I.

---

stari navadi zažgo šibe na domačem ognjišču.

Hudabivka je onstran plota raztrgala povezo nad Metino glavo, da so se krila spustila in pokrila Metino nagoto. Meta se je šele zdaj prav za prav zavedela prestane očitne sramote. Pozabila je na razbolele roke ter na pekočo bolečino svojih bokov in meč ter kriknila: »Mati, beživel« Dvignila je roke in jo na slepo udrla po gonjah navzdol.

Hudabivka pa, ki je dotlej zaničevanje svojega lastnega rodu z junaško vdanostjo prenašala, ker je mislila, da je to dolžna starim postavam in si ni upala nastopiti proti mogočnemu Karničniku, se je zdaj znašla, kakor bi se oprostila težke omotice. Obrnila se je proti hiši, iz katere sta bili pravkar vrženi, dvignila obe pesti v zrak in zakričala:

»Prekleti hudiči... otrok bo pa le Karničnikov.«

Potem je zdirjala za bežečo Meto in jo dohitela šele pri lesu.

Tam sta se skrili daleč v goščavo in se zatekli k studencu. Hudabivka je Meti najprej izmila zatekle in podplute oči, nato pa je navezala na ožgane roke lapuhovega listja in drugih zdravilnih zelišč; naposled ji je izprala še razšibano spodnje telo.

Bolečine so že nekoliko popustile, ali Meta se še ni mogla utešiti; bolj kakor rane jo je skelelo to, kar je pravkar doživela; vsa sramota, vsa črna preteklost sta ji zdaj stopili pred oči. Zdelo se ji je, da je njena ljubezen s koreninami izruvana iz njenega srca. Ni se mogla vpokojiti; z glavo v mahu je ležala na zemlji in drhteče ihtenje ji je neprenehoma stresalo prsi.

Mati je sklenila, da ostaneta v gozdu skriti in se šele v mraku vrneta domov, da bi se tako izognili zijalom in škodoželjnim marnjam. Meta je bila tako zbita, da ji je bilo že vseeno, zato je prepustila vse materi.

Ko je Hudabivka mislila, da se je hči že malo umirila, ji je rekla:

»Ne jokaj Meta, v nekaj tednih se bodo rane zacelile in spet bo vse dobro. Zaradi greha te ne bom karala, ker si po vsem tem, kar si morala prestati, že zadosti kaznovana. — Ali povem ti, zdaj se je zate križev pot šele pričel...«

Hči ji ni ničesar odgovorila, le v vresovje se je vrgla na obraz, iztegnila boleči roki od sebe in dolgo tiho ihtela. Poleg nje je molče sedela Hudabivka. Šele ko se je zmračilo, sta se čutili varne, da sta odšli domov v zavetje hudabivške bajte.

Na Karnicah je še isti dan zmanjkalo Ožbeja; pet dni ga ni nihče videl, čeprav so ga povsod iskali, šesti dan so ga našli na parni popolnoma pijanega.

Tedaj se je Ožbej prvič napil.

Začetek moje skurne zgodbe ni nič posebnega; kar se je zgodilo z Meto, takrat ni bila nobena izjema. Dandanašnji sicer ne žgo več rok prešuštnicam, toda iz hiše pa jih še često mečejo, posebno če gre za priliznjenko, ki se hoče vtihotapiti v hišo bodočega bogatega gospodarja.

Zato se je soseska kmalu pomirila. Kar je bilo poslej, pa je bilo nekaj drugega od teh vsakdanjih zgodb.

Meta je čez nekaj tednov, ko so se ji zacelile roke, odšla služit v samoto kraj Drave, odkoder se je vrnila v materino bajto rodit -- sina. Rada bi mu dala očetovo ime, ali duhovnik ni dovolil, da bi se obnavljal kakršen koli spomin na Karnice. Otrok je dobil ime — Gav.

Po porodu je pustila Meta tri tedne starega otroka svoji materi ter je odšla služit na pliberško stran, skoraj štiri ure hoda daleč; v bližini se je zaradi zamere na Karnicah nihče ni upal vzeti v službo, njej pa je bila ta oddaljenost prav dobrodošla, ker se je izognila karniškemu zajedanju in hudim jezikom. Zvezo z Ožbejem si je morala s silo iztrgati iz srca.

Ko je bila vsa zadeva že pozabljena, se je Meta čez dve leti nenadoma vrnila iz službe k materi in preden je soseska razrešila pravi vzrok te nenavadne vrnitve, je Meta izlegla drugega pankerta. Za očeta pa je pri krstu napovedala — karniškega Ožbeja.

To je bilo huje, kakor da bi udarilo iz jasnega. Nihče ni slutil, da je med Ožbejem in med Meto še kaj, niti stara Hudabivka ne. V zadnjih dveh letih je bila Meta samo enkrat, in sicer o novem letu, doma in tudi takrat komaj en dan in eno noč. Tudi tega drugega fanta duhovnik ni dovolil krstiti za Ožbeja, kakor je Meta želela, temveč mu je dal svoje posebno ime: Gaber.

Stari Karničnik je v svoji prvi jezi spet do nezavesti pretepel Ožbeja, nakar je ta za nekaj dni izginil od hiše. Ko se je vrnil, je bil tako hudo pijan kakor prvič. Karničnik je v svoji razburjenosti tekel do hudabivške bajte, da se tam znosi nad Meto, ali stara Hudabela mu je pred nosom zaprla vrata, da je mož mogel le zunaj okrog bajte razsajati.

Ko se je Meta spet hotela vrniti v službo, jo je zgodaj zjutraj prišel iskat birič iz Doberlevesi in jo odgnal na graščino. Vedela ni, kaj to pomeni, in je polna črnih slutenj šla z biričem kakor vsak ki je bil takrat ali pa je danes iznenada poklican na graščino.

Tam so jo sprejeli gospodje in stari Karničnik ter jo začeli stiskati, naj se odpove razmerju z Ožbejem.

»Vidiš, Meta,« ji je zlepa prigovarjal graščinski gospod. »Sama veš, da ta zveza nima nobenih koristi zate. Karničnikovi hiši in tebi sami je v največjo sramoto, vsej soseski pa v pohujšanje. Odpovej se tej ljubezni pred nami, pred Bogom in človeškimi postavami. Tako bo najbolje zate.«

Meta je bila v zadregi. Ni se mogla znajti, kaj tiči za tem in ni nič odgovorila.

(Nadaljevanje)